

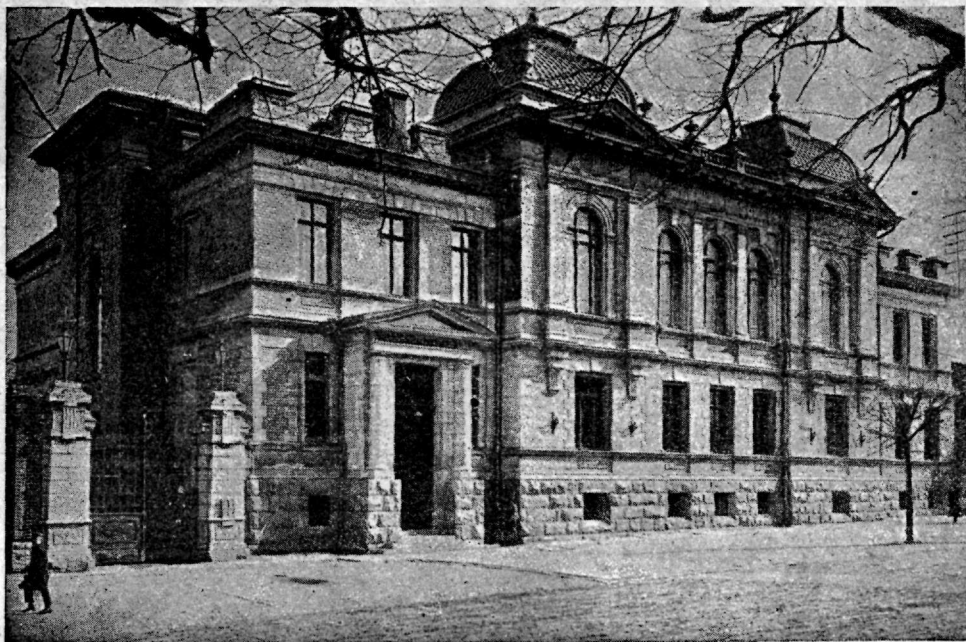
KAITSE KODU!

Nr. 3.

15. NOVEMBRIL

1925.

TALLINN.

EESTI PANK

TALLINN.

OSAKONNAD KÕIGIS MAAKONNALINNADES.
TOIMETAB IGASUGUSEID PANGAOPERATSIOONE.

TALLINNA LINNAPANK

TALLINNAS, MUNDI TAN. NR. 2

TELEFONID: JUHATUS 19-30
ARIRUUM 3-13
AIDAD 7-48

IGASUGU
PANGAOPERATSIOONID
SISE- JA VALJAMAAL

12. NOVEMBER

KAITSE KODU!

EESTI KAITSELIIDU HÄÄLEKAINIDJA
ILMVB KAKS KORDA KVVS

I AASTAKÄIK

Nr. 3

15. NOV. 1925

Väljaandja: Kaitseliidu staap.

Vastutav toimetaja: V. Neggo.

Tellimishind: aastas 600 mrk., poolaastas
300 mrk., veerandaastas 150 mrk., kuus
50 mrk.

Kuulutuste hinnad. 1/1 lehek. 4000 mrk.,
1/2 lehek. 2000 mrk., 1/4 lehek. 1000 mrk. ja
1/8 lehek. 500 mrk. Esimese kaane sisekülj
50%, tagumise kaane väliskülj 100% kallim.

Üksiknumber 25 mrk.

Toimetus Tallinnas Kaarli tän. 8. Kaitseliidu staabis. Telef. 370. Toimetuse kõnetunnid igal teisi-
päeval, kesknädalal, neljapäeval ja reedel kella 2—3 p. l.

Talitus Tallinna Eesti Kirjastus-Ühisuse kontoris, Tallinn, Pikk tän. 2, telef. 3-11.

Tervetuloa veljeskansan Eseeet sveizinati nahburgu
Suojeluskunnan Päälikkö, aissargu preekschneeks kol.
eversti Malmberg, ja kaikki Bolsteins un visi pahrejee
toiset rakkaat vieraamme, dahrgee Latvijas aissargu
Suomen Suojeluskunnan veesi!
Edustajat. Olemme onnel- Preezajamees ka varam
lisiä tervehtiessä Teitä pää- Juhs muhsu galvas pilsetas
kaupunkimme Suojeluskun- aissargu pülka svehtkos svei-
nan juhlille. zinat.

Suojeluskunnan Esikunta.
Tallinnan Suojeluskunta.
„Kaitse Kodu!“ toimitus.

Aissargu Galvenais shtahbs,
Tallinna malev un „Kaitse
Kodu!“ redakzija.

Tere tulemast, vennasrahva kaitseliidu
ülem kol. Malmberg ja kõik teised kallid
Soome kaitseliidu külalised! Oleme rõõm-
sad Teid tervitamast oma pealinna maleva
pidustustel.

Tere tulemast, naaberrahva kaitseliidu
ülem kol. Bolstein ja kõik teised kallid
Läti kaitseliidu külalised! Oleme rõõm-
sad Teid tervitamast oma pealinna maleva
pidustustel.

Kaitseliidu staap, Tallinna ma-
lev ja „Kaitse Kodu!“ toimetus.

Kaitseliidu staap, Tallinna ma-
lev ja „Kaitse Kodu!“ toimetus.

Tere tulemast,

vennad kaitseliitlased kõikidelt kodumaa kohtadelt Tallinna kaitseliidu aastapäeval!

Nagu meil igal üks süda rinnus tuksub, nii olgu meil kõigil üks ühine mõte, ühine aade ja tahe — kaitsta oma kodu, hoida Eesti iseseisvust ja kõrgel kanda Eesti riikluse mõtte lippu.

Vabaks ja seisma peab jääma meie rahvas ja riik!

Töö, hoole ja kindla vennaliku ütehoidmisega peame võitma kõik raskused ja tõstma Eesti kultuurilise ja majanduslise elu väärilisele kõrgusele maailma kultuurrahvaste peres.

Harime Eesti põllud lainetavateks viljaväljadeks, sood-rabad õitsvateks rohlaanteks.— Kalev on koju tulnud, ja meie peame Eesti põlve uueks looma, Eesti rahvale õnne tooma.

Ärgu olgu meie hulgas argu ja äraandjaid, kõhklejaid ja lõhkujaid, vaid isamaa-armastus ja ülesehitav töö leekigu meie hingedes ja sätendagu meie silmis.

Truuks jääda oma maale ja rahvale niimase veretilgani — seda püha vannet vannume kaitseliidu lipule!

Tere tulemast, vennad kaitseliitlased kõikidelt kodumaa kohtadelt.

Kaitseliidu staap, Tallinna malev ja „Kaitse Kodu!“ toimetus.

Tallinna ja Narva malevatele

soovime nende aastapäevade puhul raugemata jõudu, mehist meelt ja raudset tahet oma vastutusrikka isamaalise ülesande teostamisel. Seiske vankumatus ustavuses valvel kalli kodu, ta pealinna ja ta tähtsama piirlinna kaitseks. Valitsegu teis üksmeelne armastus Eesti selgema tuleviku kindlustamistöö vastu. Selleks read koomale!

„Kaitse Kodu!“

Kaitseliidu sisemine ühtlus.

L. K.

Lipp, munder, relv — need on kaitse-
liidu välise ühtluse tunnusmärkideks.
Kuid nad peavad olema ka selle suure or-
ganisatsiooni tähtsamaks enesekasvatuse
ja liikmetevahelise sisemise ühtluse loo-
mise vahendiks. Väline tunnusmärk ühen-
dab kaitseliitlasi väliselt ja võimaldab

Polkovnik Peeter Kann.

Esimene Tallinna ja Harju maakonna kaitseliidu ülem.
11. nov. — 15. dets. 1918. Praegu riigikohtunik.

ühtlasi ka kergema jõupingutusega sise-
mise ühtluse loomist. Sisemine meelsuse
ühtlus on aga sarnasel organisatsioonil
kui seda on kaitseliit tähtsam kui väline
ja tarvilikum kui ühelgi teisel organi-
satsioonil.

Paljas kuuluvus kaitseliitu ei tee veel
kaitseliitlast selleks, mis ta olema peab.
Ühine munder ja ühine relva kandmise õi-
gus ei loo veel kaitseliitlastest kodanikke,
kes teadliku anduvusega ripuvad kodu-
kaitse kõrge aate küljes. Selleks on tarvis
kasvatada sisemist ühtlust. Ühine lipp ja
teised ühised välised tunnusmärgid on ta-
gatiseks, et sisemist ühtlust luua kaitse-
liidus on kergem kui üheski teises organi-
satsioonis.

Organisatsiooni sisemise ühtluse ja lii-
gete omavaheliste sidemete loomise juures
on tähtsamaks nõudmiseks — liigete sa-
gedane omavaheline kokkusaamine ja
koosviibimine. Ükski organisatsioon ei
vaja nii tugevat sisemist sidet oma liigete
vahel kui just kaitseliit. Seda nõuavad
tema erilised ülesanded ja siht, mis täitsa
lahku läheb teiste organisatsioonide
omast. Kaitseliit on võitlusorganisatsioon
täitsa erilise ilme ja ülesandega, on isa-
maaline ja rahvusline organisatsioon.
Sellena on tema suutnud enese ümber
koondada meie rahva paremat osa. Kuid
paljas kuuluvus kaitseliitu, pühalik töö-
tus, õppustel käimine ja distsipliini pida-
mine üksi ei tee veel kaitseliitu tugevaks.
Seda võib teha ainult sisemine ühtlus. Ja
selle peavad looma kaitseliitlased ise.

Kaitseliitlased puutuvad omavahel
kokku peaasjalikult just õppustel ja har-
jutustel. Linnades rohkem, maal vähem.
Sisemise ühtluse loomiseks ei aita see
kokkupuutumine mitte palju kaasa. Ini-
mesed jäävad üksteisele ikkagi võõraks.
Ühtlustunne, mida annab kaitseliitu kuu-
luvus, jääb ikkagi ainult väliseks. Sise-
mist ühtlustunnet tuleb kasvatada aga
mujal — omavahelistel sagedastel koos-
viibimistel. Iseäranis tarviline on see maal,
kus inimesed nagu nii liig vähe üksteise-
ga kokku puutuvad. Sel alal ootab üksikute
üksuste juhte suur ülesanne —
koondada inimesi, luua sõprusringe, or-
ganisatsiooni liikmeid üksteisele rohkem
ligemale viia.

Võimalusi selleks on palju, kuigi eest-
lase kinnine ja tagasihoidlik iseloom esi-
algu õige palju takistusi võib sünnitada.
Tuleb uuesti kaalumisele võtta kaitse-
liidu kodude loomise küsimus.
Need kaitseliidu kodud peaksid aga põhja-
likult lahku minema endistest, mis mitme-
suguste nimetuste all muutusid lihtsalt
kõrtsideks ja omasid sarnastena rahva
silms mitte just kõige parema kuulsuse.
Kaitseliidu kui niisugusega ei olnud neil

õieti midagi ühist. Uued kaitseliidu kodud peaksid olema sõna tõsisel mõttes mugavateks kodudeks, mis igat kaitseliitlast ligi tõmbaksid. Nad peaksid olema oma kitsamale ümbruskonnale teatavaks hari-

Tallinna maleva pealik,
kol.-lt. F. Pinka.

duslikuks keskkohaks, kus puudub igasugune ametlikkus, vaid valitseb kodune ja mõnus vaim, kus käiakse koos vabalt, ilma sunduseta. teatavatel kindlatel päeva-

Tallinna maleva pealiku abi ins. E. Avik.

del, kus võib kuulata väljaspoolt tulnud kõnelejaid ja kus võib ka vabalt omavahel mõtteid vahetada; kus leiduks raamatukogu, saaks lugeda raamatuid ja ajaleh-

Tallinna maleva juhatus.

Vasakult paremale: Kalevi malevk. peal. kapt. L. Tõnson (juhatusliige), maleva peal. abi v.-leitn. E. Avik, maleva peal. kol.-lt. F. Pinka, Toompea malevk. komp. peal. K. Terras (juhatusliige) ja maleva instruktor n.-leit. H. Ingerman.

ti; kus oleks oma einelaud, kus võiks naabriga juttu vestes vaba aega mõnusalt mööda saata. Tarvidus sarnaste kogumiskohtade järele maal on suurem kui seda arvata võib. Sündsate ruumide leidmine sarnaste kokkukäimise kohtade jaoks ei võiks raskusi sünnitada. Iga seltsimaja

või mõni teine sarnane asutus ei keelaks oma ruume või üht-kaht tuba nädalas korra kaitseleiidule kasutada andmast, kas koguni ilma või ainult väikese tasu eest. Tarvis on ainult algatust. Maa intelligentist oleneb, kuivõrd sarnased ettevõtted, kui neid algatatakse, elujõulised on.

KAITSELEIDU ELU

Kaitseleidu areng Eestis.

Jooni ja andmeid Tallinna maleva elust.

Kaitseleidu tekkimine kuulub 1917. aastasse. Suur maailmasõda, mis kaasa tõi Vene tsaaririigi kokkuvarisemise, näis siis lõpu poole jõudvat. Vene riigi uus, demokraatlik valitsus algas kodanikkude julgeolekut kindlustama ja nende kaitset korraldama. Vene ajutise valitsuse otsusega 30. märtsist 1917. a. pandi Eestis maksma ajutine omavalitsuse korraldus. Sama ajutise valitsuse korraldusega 17. aprillist 1917. a. kaotati endine politsei ja seati asemele miilits.

Nende suurte uuendustega tekkis aga kodanikkude keskel tunne, nagu ei jõuaks uuendatud kujul loodud korraaitse küllalt kodanikkude julgeoleku eest seista, ja iseäranis varandusega kodanikkude kihi seas tõusis mõte organiseerida enesekaitset. Nii läks aeg kuni 1917. a. sügiseni. Siis hakkasid siin ja seal visad jutud liikuma, mis Vene ajutise valitsuse kukutamist ette kuulusid. Ärevus tõusis, kodanikkude meeoleolu läks kord-korralt rahutumaks. Tulid kuuldused, nagu oleks Vene sõjavägi sõnakuulmatuks muutunud, mispärast temalt kodanikkude julgeoleku kaitset loota ei või. Meile, Tallinna, tulid need kuuldused rohkem aegamööda ja ajalehtede kaudu, kuid Venemaal olid suured rahutused käimas, kommunism võttis maad, ajutise valitsuse seisukord kõikus. See ei jäänud vastukõlata ka meil Eestis. Punane element, iseäranis Vene madrused, kes Eesti punastega solidaarselt tegutsesid, olid nende eneste arvates väga suured revolutsiooni toed, ja nii hakkas punane vool pead tõstma. Kodumaad armastajad kodanikud Tallinnas, eesotsas kapten Pitka'ga, asutasid Tallinna elanikkude „O m a k a i t s e“, mille liikmeks astusid paljud Tallinna arusaajamad meeskodanikud. Esimene suurem koosolek peeti Eesti sõjaväelaste kodu ruumes 9. septembril. Selle koosoleku kokkukutsujaks oli niinimetatud Tallinna elanikkude „Omakaitse“ asutav komitee, kelle esimeheks oli adv. Leopold Keerd ja sekretäriks lipnik Lagus.

Koosolekust olid osa võtma kutsutud muu seas järgmiste organisatsioonide esitajad: 1) Laeva-sõidu ja merekaubanduse ühisuse „Laevandus“ esitajana Johan Pitka; 2) Eesti selts „Estonia“ esitajana A. Janson; 3) Kinnisvarade omanikkude seltsi esitajana Karl Stempel; 4) Eestimaa jahiasjanduse seltsi esitajana Klement; 5) Eesti sõjaväelaste büroo esitajana Joh. Vahtkeri; 6) soldatite ja tööliste nõukogu Tallinna osakonna poolt Grossmann. Need olid ainult üksikud organisatsioonid, kuna peale nende koosolekust osa

Tartu malevlased!

Järgmine „Kaitse Kodu“ nr. 4 pühendab teile teie aastapäeva puhul suure osa oma veergudest.

võttis palju kodanikke ja sõjaväelasi. Kahjuks ei leidu arhiivides selle koosoleku protokoll, kust näha oleks, mis sel koosolekul otsuseks tehti ja kuidas omakaitse korraldusega asi jäi. Niipalju on teada, et omakaitse juhtimise etteotsa astus kpt. Pitka ja algas liikmete registreerimine. Enamlaste võimuhaaramise ja surve tõttu kadus omakaitse põranda alla ja alles sakslaste siia ilmunisega, veebruarikuul 1918. a., ilmusid omakaitse liikmed jälle korrapidamisele.

1918. a. suvel peeti „Estonia“ kontsertsaalis suurem omakaitse organiseerimise ja korraldamise koosolek. Saksa sõjaväeliste okupatsioonivõimude poolt ei tahetud lubada, et omakaitse endisel alusel jääks tegutsema, vaid sooviti, et omakaitse eesotsas oleks mõni saksasoost kodanik ja omakaitse nimetuse kõrval saksakeelne „Bürgerwehr“. Et omakaitset mitte koguni lõhkuda, siis

lepidi kokku, et omakaitse kui niisugune jääb, aga ülemateks võivad olla ainult need, keda Saksa okupatsioonivõim kinnitab. Sel koosolekul lepidi ka kokku, et omakaitse juhatuse esimeheks oleks sakslane ja abiks eestlane. Esimeheks nimetati Tallinna Saksa lehe toimetaja Eugen Wilde ja abiks Johan Pitka. Valge käelindi peale ilmus O. K. (omakaitse) märgi kõrvale B. W. (Bürgerwehr). Käsud ja eeskirjad anti Eesti ja Saksa keeles. Nõnda kestis see kuni sakslaste

ülemateks nimetan endised Eesti sõjaväe ohvitserid:

Harju maakonna ja Tallinna ülemaks K a n n, Viru maak. ja Rakvere ülemaks R e e k, Tartu maak. ja Tartu ülemaks K u r v i t s, Järva maak. ja Paide ülemaks P u s k a r, Viljandi maak. ja Viljandi ülemaks K u b u, Lääne maak. ja Haapsalu ülemaks R õ u k, Pärnu maak. ja Pärnu ülemaks T a n n e b a u m, Võru maak. ja Võru ülemaks V r e m a n n, Valga maak. ja Valga ülemaks

Endine sisekaitse ülem kindral-major Pödder kaitseliidu juhtide hulgas.

Vasakult paremale: Tartumaa maleva peal. abi Saar, Tallinna maleva pealik kol.-lt. F. Pinka, Tartu maleva peal. abi Orav, Tartu maleva pealik kapt. Sarsen, Tallinna maleva 6. malevkonna peal. abi Zimmermann, Tallinna maleva 6. malevkonna pealik Romann, kaitseliidu keskjuhatuse liige, Tartumaa maleva pealik kol.-lt. Unt, kindr.-maj. Pödder, Tallinna maleva 5. malevkonna pealik Kirsch, kaitseliidu staabi prop. peal. Neggo, kaitseliidu ülem kol. J. Roska.

äraminekuni. Kogu okupatsioonija tegutses avaliku omakaitse kõrval ka pörandaalune omakaitse, millest peajaslikult osa võtsid Eesti sõjaväelased, kelle tegevus rohkem avalikku laadi hakkas kandma sakslaste kaotusega lõuna väerinnal ja nende lõpulikul lüüasaamisel novembrikuu esimeste päevade sees.

11. novembri õhtul 1918. a. peeti „Laevanduse“ kontoris Joh. Pitka juhatusel esimene koosolek, kus „Omakaitse“ ümber nimetati „Kaitseliiduks“.

Ilmus „Eesti kaitseliidu“ päevakäsk nr. 1 järgmise sisuga:

§ 1. Tänapäevaga alates võtan E. K. L. juhatuse enda peale. § 2. Maakondade korralduste

I r v, Saare-, Hiiu- ja Muhumaa ülemaks P o o p u u.

Tallinna jaoskondade ülemateks: 1) Abrams, 2) Dreverk, 3) Schmidt, 4) Kuusik, 5) Lepp, 6) Vokk. Sadama komandandiks kaugesõidu kapten Treilmann'i, abiks Ed. Freudenstein'i, Balti jaama komandandiks Vunk'i, Viljandi vaksali ajuti-seks komandandiks Freudenstein noorema. Alla kirjutanud kaitseliidu juhataja P ö d d e r.

Samal õhtul anti leitnant Saulepile kindral-majori Pödderi poolt ettekirjutus nr. 2 all sõita lõuna Eestisse ja nimelt Viljandi, Tartu, Pärnu, Valka ja Võru eelpoolnimetatud käskkirja nr. 1 laiali viima, rahalisi avansse ja üldse kaitseliidu korraldamiseks juhtnööre andma. Järgmistel päe-

vadel korraldati ka Tallinna omakaitse lõpulikul kaitseleiiduks ümber ja seati valveteenistus uute korralduste järele sisse. Kaitseleidu ülema päevakäsuga nr. 2, 14. novembrist 1918. a., pandi maksma kaitseleitu astumise ja vastuvõtmise kord. Selle päevakäsu § 3-das avaldati liidu keskjuhatuse koosseis, kuhu kuulusid sõjaväelased: Larka, Tõnisson, Põdder, Laidoner, Soots, Unt, Seimann, Reimann, Tuksam ja eraisikud: Pitka, Naaris, Pachel ja Treilmann. Juhatuse esimeheks Põdder.

Kui sõda enamlastega algas, astusid nooremad kaitseleitlased, peaaesjalikult kooliõpilased, esimesena välja ja võtsid osa sõjalistest operatsioonidest, kuna vanemad ja nõrgema tervisega koha peale jäid abiks seismise korra kaitsele. Nendest kaitseleidu osadest on kujunenud mitmed Eesti tegevväe polgud, näit. 8. polk sai alguse Tallinna kahest kaitsepataljonist, Sakala polk Viljandi kaitsepataljonist, 9. polk Pärnu kaitsepataljonist jne. Samuti moodustati ka kaitseleidu poolt esimene piirivalve ja võeti piir Kuldast kuni Tallinnani valve alla.

Mälestage 1. detsembrit!

Järgmine „Kaitse Kodu“ nr. 4 on pühendatud 1. detsembri 1924. a. mälestamisele ja ilmub seejärel erinumbriks suurendatud kujul.

Kaitseleitu juhtis kindral Põdder kuni 14. aprillini 1919. a. 14. aprillil nimetati sõjavägede ülemjuhataja päevakäsuga uueks kaitseleidu ülemaks hra Alver. Hr. Alverile järgnes 30. okt. 1919. a. polkovnik Unt, kes sel kohal püsis kuni detsembrikuuni 1924. a.

Peale sõja lõppu hakati kaitseleitu maakondades kokku tõmbama, kusjuures mõnes maakonnas kaitseleit täiesti likvideeriti. Tallinnas püsis aga kaitseleit kuni läinud aasta 1. detsembri sündmusteni, kuigi temagi kohta enam-vähem kokkutõmbamised olid läbi viidud. 1. detsembri hommikul vara, kui pealinna mässuliikumine oli alanud, ilmus Harju maakonna kaitseleidu ülema kantseleisse umbes 60 kaitseleitlast korralduste ja käskude saamiseks.

Need kaitseleitlased saadeti oma jaoskondadesse laiali valveteenistuse pidamiseks. Ühes sellega algas ka kodanikkude suur tung kaitseleidu ridadesse. Tallinna ümbruskonna valdade kaitseleitlaste poolt võeti 1. detsembril kõik maanteed valve alla ja pandi raudteede sildade peale valvestid välja. Peale detsembrisündmuse korraldati

kaitseleit uuesti ümber ja vägede ülemjuhataja poolt pandi 17. detsembril 1925. a. ajutine K. L. põhikiri maksma, mille järele üle riigi igalpool tegutsema hakati. Kaitseleidu ülemaks nimetati 17. detsembril kol. Seimann. Vabariigi valituse poolt võeti vastu 2. veebruaril 1925. a. uus kaitseleidu põhikiri. Peale selle hakkas kaitseleit ülemaaliselt jõudsalt edenema.

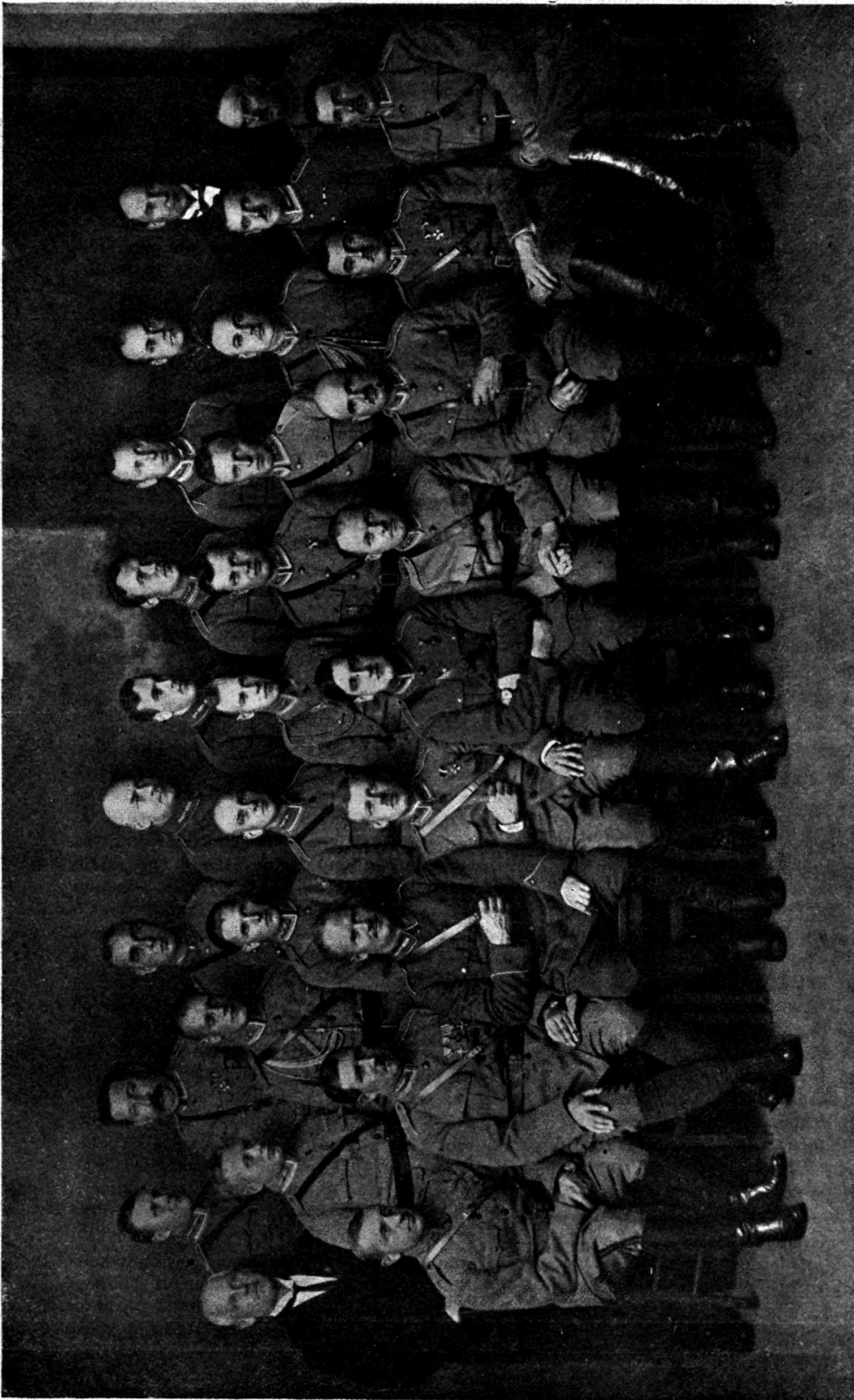
Kaitseleidu ülemaks nimetati vabariigi valituse otsusega 10. veebruarist 1925. a. kol. Roska.

Kaitseleidu ümber on kogunud üle maa niihästi mees- kui ka naiskodanikke, ja kaitseleitlaste pere kasvab iga päevaga. Kuigi siin või seal on mõned lahkkelid kippunud esile tulema, siis on see päris loomulik, sest nagu iga uuesti sündinud riigi ja rahvaga lugu, nii on see ka meil. Kulud nõuab iga niisugune organisatsioon, kuid rahavaesel ajal läheb see mõnele liiaks ja saab koormavaks, ning nurin tõuseb. Ei ole parata, kulud ja oma aja ohverdamist kaitseleidu heaks tuleb kanda, sest need kulud on meie eneste kasuks. Praegu on üle kogu Eesti 15 malevat 25.000 kaitseleitlastega. Tallinnas üksi on üle 3000 kaitseleitlaste ja nende arv kasvab päevast päeva. Need, kes seni ei ole veel kaitseleitu astunud, näevad varsi isegi ära, et ei ole võimalik praegustel segastel aegadel ennast ja oma varandust jätta ilma kaitseta ning selle peale loota, et teised seda kaitseks. Läinud aasta 1. detsember aga näitas kui valusaks õppetunniks oleks igale inimesele see juhus võinud saada, kui rutuliste abinõude abil ei oleks saanud mässu maha suruda.

Tallinna malev, kes 15. nov. s. a. oma esimest aastapäeva pühitseb, võib rahuldustundega oma arenemise peale tagasi vaadata. Tallinna kaitsemaleva saatis novembrikuul 1918. a., kui enamlased idapiiril peale hakkasid tungima, esimesed vabatahtlikud kaitseleitlased, peaaesjalikult kooliõpilased, välja, Narva liinile. Samuti saadeti jaanuarikuul 1919. a. Tallinnast lõunafrontile kaks pataljoni kaitseleitlasi. Kogu sõja aeg peeti kaitseleitlastega Tallinnas õppusi ja tehti harjutusi.

11. novembrist kuni 15. det. 1918. a. oli Tallinna kaitseleidu ülemaks polkovnik Kann, 15. det. kuni 1919. a. staabikapten Rõuk, 11. märtsist 1920. a. kuni 9. maini 1920. leitn. K. Erm, 9. maist 1920. a. kuni 6. maini 1921. a. kol.-leitn. Semjonoff, 6. maist 1921. a. kuni 9. juunini 1921. a. major Viikmann (Vellering), 9. juunist 1921. a. kuni 15. märtsini 1924. a. major Saulep, 15. märtsist 1924. a. kuni 1. aprillini 1925. a. kol. Raudvere ja 1. aprillist 1925. a. kol.-leitn. Fr. Pinka.

Tallinnas ja Harju maakonnas tegutses kaitseleit ühise ülema all. Kuni 1920. a. oli Tallinna kaitseleit jagatud kuude jaoskonda, mille piirideks olid politseijaoskondade piirid. 1920. aastal koondati kaitseleit Tallinnas ainult kolme jaoskonda,

Tallinna maleva pealikud.

Istuvad (vasakult paremale): Ratsamalevk. peal. kapt. Hamer, II malevk. pealik van.-lt. Klaar, maleva juhat. liige, Kalevi malevk. peal. kapt. Tõnson, maleva pealiku abi ja sadama mlvk. pealik v.-leitn Avik, maleva peal. kol.-lt F. Pinka, malevä juhatuse liige, Toompea mlvk. komp. pealik Terras, V malevk. pealik Kirsch, I malevk. peal. abi Neumann, Toompea malevk. peal. kapt. Tief, Tehnilise malevk. peal. abi ohv.-aset. Seisavad, I rida (vasakult paremale): Nõmme malevk. peal. abi Neumann, Toompea malevk. peal. kapt. Tief, Tehnilise malevk. peal. abi ohv.-aset. Täkker, Sadama malevk. peal. abi ohv.-aset. Manitsky, I malevk. peal. Neumannskraft, IV malevk. peal. abi kapt. Laurson, tehnilise malevkonna peal. Reier, maleva instr. n.-leitn. Ingerman, VI malevk. peal. abi Zimmermann, IV malevk. peal. al.-kapt. E. Neggio, ratsamalevk. adjut. Jürgenson. II rida (vasakult paremale): Nõmme malevk. peal. n.-leitn. Muro, III malevk. peal. abi Prua, ratsamalevk. peal. abi Kepper, Kalevi malevk. orkestrijuhi abi Vask, Kalevi malevk. komp. peal. kapt. Abrams, V malevk. peal. abi n.-leitn. Solba, maleva orkestri peal. Kirikal, Kalevi malevkonna orkestrijuht Habermann, III malevk. peal. kapt. Tõnshof.

kusjuures kaks politsei jaoskonda moodustasid ühe kaitse liidu jaoskonna. Üldise seisukorra tõttu hakati kaitse liitu kokku tõmbama ja ka õppusi peeti harvemini, kuna viimasel ajal peajasjalikult relvaga ümberkäimist õpiti ja iga-aastased märgilaskmised läbi võeti. 1923. a. korjati suuremalt jaolt kõik relvad ära, sest et kaitse liidu ülema asutuse koosseisust kaitse liidu korraldaja instruktori koht kaotati. Järele jäid igasse jaoskonda umbes 50 tublimat kaitse liitlast. 1924. a. kevadel, kui kol. Raudvere Tallinna kaitse liidu ülemaks määrati, hakkas viimane kaitse liitlaste käes olevaid püsse paremate vastu vahetama ja kaitse liitu uuesti korraldama. Asutati uuesti 6 kaitse liidu jaoskonda ja peale selle veel Kopli ja Nõmme

Tallinna maleva I malevkonna rühm. Keskel kaitse liidu mundris malevkonna peal. Neumannskraft.

Kaitse liitlaste tellimise vastuvõtjad!

Saatke tellimised kaks korda kuus, hiljemalt igaks 12. ja 27. kuupäevaks ühes vastava rahasummaga otsekohe „Kaitse Kodu!“ talliusse, Tallinn, Pikk tän. 2 ja mitte „Kaitse Kodu!“ toimetusse, Tallinn, Kaarli tän. 8.

jaoskonnad. Pärast 1. detsembri sündmusi asutati peale juba nimetatud jaoskondade veel juure: sadama, raudtee, tehniline, Toompea, Kalevi jaoskonnad ja ratsasalk. Ajutise k.-l. põhikirja põhjal nimetati jaoskonnad malevkondadeks ja jaoskondade ülemad pealikuteks. Ühes sellega algas ka intensiivsem kaitse liitlaste väljaõpetamine. Veebruarikuul 1925. a. kinnitati vabariigi valitsuse poolt kaitse liidu riiete ja rakmete kirjeldused ja vabariigi aastapäeval, 24. veebruaril, võttis Tallinna kaitse liit osa sõjaväe paraadist juba oma uues riietuses. On korraldatud pealike kuresused, ja kõigi kaitse liitlastega on kindla kava järele õppused ja laskeharjutused läbi võetud ning tänini on malevkondade staapides alaline öösine valve korraldatud.

Aidatakse ja parandatakse puudusi, mis siin või seal avalikuks tulevad, ja nii võib loota, et Tallinna maleva oma järgmisel aastapäeval mitu korda suuremal hulgal ja võimsamana võib oma töö tagajärgi vaadata ja selle juures ütelda: Töö, raugemata töö on ette jõudnud paljastest sõnadest. Kaitse liidu ülema kol. Roska soov kaitse liitlastele on täide läinud. Terve tahtejõuga on pealikud maleva organiseerimist toimetanud, ja kus kindel tahe on võita, seal tuleb ka võit, ning töömehed võivad oma tehtud tööga rahul olla, meeles pidades, et ühtki kindlale alusele rajatud organisatsiooni ei looda päevadega, vaid seda luuakse aastateviisi. Ise töötades ja teisi taga kihutades, virgutades tööle, saame kord töövõil näha. Ise töötada ja siinjuures materjaalseid ohvreid tuua ning aega võita sarnase suure organisatsiooni loomiseks, see on küllalt keeruline ja raske töö.

Olgu kaitse liit kodumaa eest valvel. Kui kaitse liit seda suudab, siis ei võta ei punane ega must anarhia meilt õigusega saadud vabadust. Ja kui udu selgub, mis praegu veel nii mõnegi Eesti poja ja tütre silmi segab, siis läheme vastu ilusatele aegadele.

Kokku seadnud isikliste mälestuste ja arhiivi andmete järele:

Major E. Saulep, Harju maak. kaitse-maleva pealiku abi.

J. Zimmermann, Tallinna 6. malevkonna pealiku abi.

Tallinnas, 7. nov. 1925. a.

Tallinna kaitse liidust.

Isiklike elamusi ja muljeid praeguse kaitse liidu elust.

J. Klaar.

Meie vabadussõja lõppedes lõpetas ka endine kaitse liit, ehk nagu teda nimetati — „omakaitse“ oma avaliku olemasolu. Peale vabadussõda võtsid küll endised kaitse liitlaste uuesti küsimuse üles,

et kaitse liit peaks meil ka peale vabadussõda teatudsema jääma, põhjendades seda sellega, et kaitse liit ei nõua riigilt kulu, ja omakaitse mõttes on kaitse liit niisugune jõud, mille riigitrü-

Tallinna maleva II malevkonna pealik
v.-leitn. J. Klaar.

dusesse alati võib kindel olla. Neil motiividel koonduski kaunike kogu tublisid riigi poegi admiral Pitka ümber, olles alati valmis kodu kaitsma. Et aga praeguste seaduste põhjal kaitseliit kui seltskondline organisatsioon põhikirjata töötada ei võinud, seepärast siis töötati põhikiri välja ja anti kinnitamisele. Kinnitust aga ei tulnud; arvati, et rahu ajal, kui meil juba eeskujulik politsei ja sõjavägi olemas, kaitseliit vahest ülearune on. Põhikirja kinnitamata jäämisel oli kaitseliit sunnitud oma avaliku tegevuse lõpetama. 1924. aasta suvel hakkasid aga kodanikud endid siiski jälle uuesti organiseerima, silmas pidades tugevat propagandat, mida enamlased meie siseriigis tegid. Enamlastel läks isegi korda oma rakukesi meie riigikaitse asutustesse luua.

Mina isklikult kirjutasin enda septembrikuus kaitseliitlaseks, pärast sain käesideme. Sellega siis olin valmis kaitseliitlane. Kuna see kõik sündis mitteametlikult, siis ei saanud kaitseliit end küllalt organiseerida. Sellest siis ka tuli, et esimese detsembri sündmus ootamatult tabas ja kaitseliit kui niisugune mässu mahasurumise momendil realselt suurt tegutseda ei saanud.

1. detsembri hommikul kell 6.30 kõlistasin mingit paha aimamata korterist töökohta ja te-

gin korraldusi päevase töö asjus. Kell 8 kodunt välja minnes nägin sadamavaksalis Narva maantee postkontori juures sõdureid püssidega seisvat. Uue Sadama uulitsal sain meie kontori autojuhiga kokku, kes juba kõike sündmustikku teadis ja ka mind lähemalt informeeris. Asi paistis täiesti uskumatu olevat.

Et sündmuste üle Balti vaksalis täielikke teateid saada, läksin tagasi koju, relvastusin ja seadsin sammud vaksali poole. Sealoleva vahiohvitseri käest sain alles teada, missuguses hädaohus meie väike riik seisis. Kui kaitseliitlane ma mingisuguseid korraldusi ega käskke ei saanud. Alles esimese detsembri öhtul hilja kutsuti mind II politsei jaoskonda, kust mind senise II malevkonna pealiku kapten-major Krausi ja herra Joostiga patrulli määrati. Ühes oli meil ka kordnik, kes võimaliku läbiotsimise juures tarvilik oleks olnud. Simeoni uulitsalt läbi minnes kuulsime äkki pauku, kuul sai rikoscheti just meie ees kõnnitee kivi vastu. Otsiti küll kõik kohad ümbruses läbi, aga laskjat ei leitud. Kaitseliitlaste patrulliteenistus kestis umbes kuu aega. Peab ütleva, et sel ajal oli ka kaitseliit kaunis elav. Pärast, kui välisteenistus lõpetati ja valvekord ainult politsei jaoskondades istumisega sisse seati, jäid ka inimesed tuimemaks ja kaitseliitlasi ilmus vähem välja.

Põhikirja kinnitamisega sai kaitseliit oma kindla seltskondlike organisatsiooni aluse. Põhikirja põhjal tuli igal malevkonnal peakoosolek kokku kutsuda, juhatus ja revisjonikomisjon valida. Peale valimisi tuli nii mõnigi puudus ette, mis kaitseliitu tema arenemises ei lubanud nii edeneda nagu oleks olnud tarvilik. Juhatus valiti küll põhikirja järele, aga puudus ja puudub veel praegugi oma kodukord, mille järele juhatus tegutsema peaks. Malevkonna pealik on määratav isik ja ühtlasi juhatuse esimees, just selles asjas läksid mitmegi kaitseliitlase mõtted lahkku, ja kui 1. detsembri sündmused enam nii elavalt silma ees ei olnud, hakkas tekkima omavahelisi hõõrumisi, mis mõnel pool õige terava kuju võtsid. Praegu aga kaitseliidu ligi aastase tegevuse peale tagasi vaadates, peab siiski tunnistama, et see on paljugi tervenendud ja just viimase kuu jooksul.

Organiseerimise alal on hiiglatöö tehtud, ja kui see nii edasi läheb, siis võib kaitseliit tõesti tema peale pandud ülesandeid täita ja kodanikud võivad oma julgeoleku pärast kindlad olla.

Selleks soovin Tallinna maleva aastapäevaks edu, jõudu ja õnne!

Tallinn, 9. 11. 25.

Narva maleva ajalugu ja aastapäeva pühitsemine.

8. nov. pühitses kaitseliidu Narva maleva oma aastapäeva. Sel puhul ei ole vist huvitusetä lähemalt vaadata tema tekkimislugu ja tegevust.

Maleva praegusele organisatsioonile pandi alus 29. dets. 1924, mil peeti kaitseliitlaste esimene üldkoosolek Narva „Sõdurite kodu“ ruumides, kus moodustati ka esimene juhatus, kes asja etteotsa asus. Kaitseliidu organisatsiooni tegelik olemasolu Narvas ulatub aga tagasi 1918. aastasse, mil valitses kogu Eestis veel Saksa okupatsioonivõim; kuid sakslaste jõu murdumisega Läänes sai käegakatsutavaks nende lahkumine ka Eestist, mispärast oli tarvis aegsasti luua mingisugune organisatsioon, mis pidi rahva sisemise kui ka välise julgeoleku eest hoolitsema. Niisuguse organisatsioonina oli mõeldud kaitseliit. See mõte läks välja 30. märtsil 1917 Vene ajutise valitsuse poolt kinnitatud Eesti omavalitsuse seaduse alusel valitud maa-päevast. Eelpoolnimetatud mõtte teostamisele Narvas asutigi, nagu juba tähendatud, 1918. a. novembrikuul, kui Eesti ajutine valitsus vastava määruse oli maksma pannud. Agaramad seltskonnategelased tegid kohe asjaga algust. Eesotsas olid Chr. Kaarna, praegune töö- ja hoolekandeminister, A. Schulbach, A. Iman ja teised. 13. novembril 1918 saadeti ajutise valitsuse poolt Narva kapten Laretei, praegune riigikogu liige, kes siis organiseerimistöö täielikult oma kätte võttis. 14. novembril peeti esimene koosolek informatsiooni ja juhtnõrde saamiseks edaspidises tegevuses. Koosolekust võtsid osa peaaesjalikult endised sõjaväelased. Samal päeval peeti veel teine koosolek, kus uuele organisatsioonile alus pandi. Peajuhiks ja organiseerijaks jäi valitsuse poolt Narva saadetud kapten Laretei, kuna staabiülemaks sai leitn. Övel. Staap asus Viru tänaval, politseivalitsuse endistes ruumides.

Liikmeid võeti alguses vastu soovituseta, pärast ühe isiku soovitusel, et sisseastumist kaitseliitu hõlbustada. Rohkem elavust organiseerimistöös oli okupatsioonivõimu viimastel elupäevadel, mil kaitseliitlaste arv päev-päevalt suurenes. 28. novembriks kogus liikmeid umbes 150, kellest peaaegu pooled olid kooliõpilased. Suuremaks takistuseks organiseerimise juures oli sõjariistade puudus. Sakslased andsid kaitseliidule 50 Vene ja Jaapani süsteemi püssi ja iga püssi peale umbes kolm padrunit, aga see oli rohkem küll tahtmine abiandmist väliselt näidata kui

seda tööpoolest anda. 28. novembril, kui enamlased Narvale peale tungisid, saadeti osa kaitseliitlasi Liliembachi mõisa, kuna teine osa, peaaesjalikult kooliõpilased, Joala mõisa väljale ja Paemurru metsa enamlastele vastu läks. Et enamlased suuremate jõududega peale tungisid ja linnas segadus maad võttis, ei suutnud kaitseliit tarvilikku vastupanu avaldada. Üldine taganemine oli põhjuseks, et Narvas asutatud kaitseliit ajutiselt lagunes.

1919. a., kui Narva enamlastelt tagasi võetud, hakati uuesti koguma kaitseliitlasi, kes linnas vahiteenistust pidasid. Rahu-tegemisega Eesti ja Vene vahel lõppes Narva kaitseliidu tegevus. Et teda vormilikult ei likvideeritud, siis jäi ta nimepidi edasi püsima. Peale 1. detsembril 1924 asutati uus organisatsioon. Pealikuks nimetati toleaeagne „Sõdurite kodu“ juhataja ja linnakomandandi k. t. leitn. Linno, kes hiljem sõjaministri poolt sellele kohale kinnitati.

Detsembri keskel ja jõulupühade ajal, mil 1. dets. mässumehed Venemaale hakkasid põgenema, pidasid Narva kaitseliitlased linnas ja lähemas ümbruskonnas vahiteenistust. Et mehi sel ajal veel vähe, valvekohtade arv aga suur oli, tuli nii mõnelgi mehel iga päeva tagant 4—6 tundi väljas olla, kuni nende vahiteenistus lõpetati. 29. dets. oli kaitseliitlaste üldine koosolek, kus pealiku abi ja juhatus valiti. Pealiku abiks valiti seltskonnategelaste hulgast reserv-alamkapten K. Maasik, teisteks juhatuseliikmeteks A. Seeman, P. Hausvalter ja A. Olev. Majandusala kindlustamiseks pööras juhatus kohe palvega kohalikkude vabrikute ja pankade poole toetuse saamiseks. Tagajärjed olid võrdlemisi head. 17. veebruaril 1925 oli Narvas esimene kaitseliidu pidu, mis rahva sooja osavõtu tõttu kaunis ilusa sissetuleku andis. Kõik kaitseliidu poolt korraldatud peod on näidanud, et kohalik seltskond kaitseliidule soojalt kaasa tunneb ja teda aineliselt toetab. I ja II malevkond korraldab pidusid ühiselt, kuna III malevkond külades, Vaivara malevkonna nime all, seda iseseisvalt teeb. Aastapäevaks olid muretsetud kõigile malevlastele vormimütsid.

Nagu juba tähendatud, oli 8. nov. s. a. esimene pidulik aastapäeva pühitsemine. Uuele organisatsioonile oli see päev esimene, endisele seitsmes. Aastapäeva pühitsemisest võttis osa siseminister K. Einbund ja kaitseliidu ülem kolonel J. Roska.

A. Linno.
Kaitseliidu Narva maleva
pealik.

[B. Tillikas.
Kaitseliidu Narva maleva
instruktor.

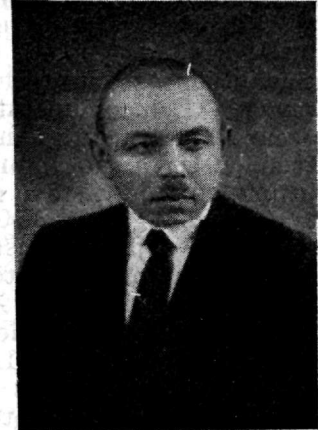
J. Teppich.
Kaitseliidu Vaivara ma-
levkonna pealik.

Elmar Schiffer.
Narva maleva II malev-
konna pealik.

A. Nõmtak.
Narva maleva I malev-
konna pealik.

K. Maasik.
Narva maleva pealiku abi.

Res.-kapten Adolf Kolk.
Narva maleva kahurväe-
rühma pealik.

Kaitseliidu Narva maleva I malevkonna juhatus
1925. aastal.

Vasakult paremale: 1) malevkonna pealik A. Nõmtak, 2) laekahoidja A. Olev, 3) sekretäär G. Tartland, 4) malevkonna pealiku abi H. Kirschmann, 5) liige A. Rattasepp.

E. Tuks.
Kaitseliidu Narva maleva
sekretäär.

Prl. Koppel.
Narva maleva Vaivara
malevkonna naiskait-
seliitlane.

Kaitseliidu Narva maleva aastapäev 8. XI. 1925. a.
Härra siseministri ja kaitseliidu ülema vastuvõt-
mine Narva jaamas.

Pr. Teppin.
Narva maleva Vaivara
malevkonna naiskait-
seliitlane.

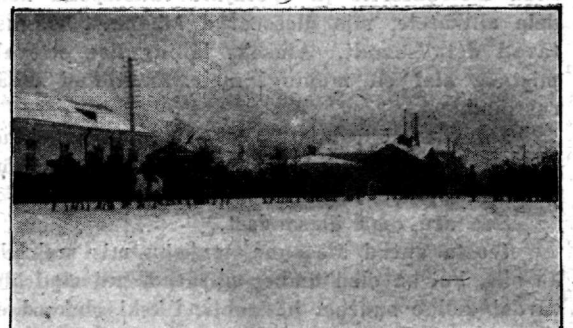
K.-l. Narva maleva.
Härra siseministri kõne paraadil.

K.-l. Narva maleva aastapäev 8. XI. 25.
Härra siseminister võtab paraadi vastu.

K.-l. Narva maleva aastapäev 8. XI. 25.
Aumalevkond võtab vastu härra siseministrit
Narva jaamas.

K.-l. Narva maleva aastapäev 8. XI. 25.
Kahurväe rühm paraadil.

Siseministri vastuvõtmiseks oli hommikul jaama üles seatud aukompanii Vaivara malevkonnast ühes ratsarühma ja muusikakooriga. Kell 12 p. oli Vabadusplatsil paraad, mille vastu võttis siseminister. Tervituskõne ütles veel 1. diviisi ülem kindral Heinze ja kaitseliidu ülem. Viimane andis tervitused üle ka sõjaministrilt. Paraadil esinesid jala-, ratsa- ja kahurväe rühmad. Paraadi vaatama oli kogunud mitmetuhande-pealine rahvahulk.

Kell 3 oli „Ilmarises“ lõunasöök, millest osa võttis umbes 200 inimest ja kus malevale tervitusi üteldi. Telegraafiteel soovis õnne riigikogu esimees A. Rei j. m. t.

Õhtul oli „Ilmarises“ pidu. Algul kõneles siseminister K. Einbund rahva võimust, pärast kanti „Ühise teatri“ poolt operett „Lõbus talupoeg“ ette. Rahvast oli saal täis kogunud.

Jälgides kogu piduõhtute käiku, peab rahuldustundega tähendama, et kaitseliidu ideed Narva rahva hulgas sooja vastuvõttu on leidnud ja Narva kaitseliidu juhid kõige andumusega oma kõrge ülesande teostamisele on asunud. Tänu neile tehtud töö eest ja jõudu tulevaseks tööks Eesti hoone ehitamisel ja kaunistamisel!

K. M.

Üksiku mehe lahinguline ettevalmistus.

Modern lahing vajab väljakujunenud isiklikku võitlejat, mitte kariinimest. Möödunud on aeg, kus ülemus ka lahingus igal sammul suutis „juhtida“ alluvaid, neile käske anda, neid kontroleerida ja tarbekorral ka sundida täitma oma kohuseid. Praegu peab seda suurelt jaolt tegema sõdur iseseisvalt. Rasketel momentidel lahingus on tegutsemine vaenlase otsekohesuses läheduses — lähedatel distantidel 600—800 mtr. Ja just siin on isegi juba jaoulem võimetu käske anda tema jaoks olevale k.-kuulipildujale, kuid püssikandjad peavad juba iseseisvalt endi tegevuse kooskõlastama k.-kuulipilduja tegevusega. Sarnane olukord esitab ka reasõdurile terve rea väga tõsiseid nõudmisi lahingettevalmistuse alal, mis oma iseloomult jagunevad kahte ossa:

1) Moraalsed nõudmised.

2) Nõudmised teatud tehniliste oskuste alal, ilma milleta sõdur ei suuda tegutseda lahingus.

Käesoleva artikli piirides võtan käsitusele eestkätt viimase kategooria, juhtides meie kaitseliidu instruktoreite ja õpetajate tähelepanu nende allikatele, mis ülesseatud küsimust valgustavad detailsemalt. Aluseks lahingulise ettevalmistuse alal on muidugi meie ametlikud määrustikud.

Jalgväe määrustik §§ 98—104 annab kokkuvõetult sõduri üldised kohused lahingus, kusjuures rõhutatakse järgmisi momente:

Saa aru oma ülesandest,

teosta antud ülesanne, maksu mis maksab, ka siis, kui sa oled ümber piiratud, kui sind ähvardab kõige suurem hädaoht. Ükski olukord ei ole nii raske, et ta sunniks väeosa loobuma oma kohustest jne.

Kõik need on niivõrra kõrged ja kategoorilised moraalsed nõuded, et nende sisendamiseks

inimese hingesse peab ohverdama maksimum aega ja jõukulu.

Ometi, see pole siiski veel kõik. Kõige selle kõrval peab sõdur omama rea professionaalseid oskusi, milleta ka kõige kõrgem vaimustus hääbub paremini oskava vaenlase tule all.

Mis nõuab siis lahing sõdurilt ses suhtes? Paar näidet selleks.

Kaitse. Sõdur lamab maastikul künka taga, püss laskevalmis. Temast paremal ja vasakul 5—10, üksteisest teised sõdurid. Jaoulem normaalselt mitte lähemal kui 50—60. (Ainult üksikuile võib ta olla lähemal.) Vaenlane tungib peale, ütleme ainult rindelt. Sõduri ees on väli, harilikult künkline, nagu meie lõunarindel, metsatukad, põllud, hooned, soolaukad jne. Enamvähem selge ilmaga ulatub inimene harilikult nägema kuni 2—3 klm.

Sõduri ülesanne: jao koosseisus kaitsta rinnet 100—150, mis meie oludes ei tule lugeda harulduseks.

Mis peab siin sõdur teha oskama?

a) Vaadelda oskama eelolevat maastikku ja vaenlast. Hinnata oskama, missugused alad ja jooned, punktid jne. on sõjaliselt tähtsad, missugused mitte, järelikult: kust võib vaenlane kõige tõenäolikumalt läheneda meile; neid kohti eriliselt tähele panna.

b) Oskama endale leida parima positsiooni, tarbekorral kaevama, alati ja igal juhul end maskeerima ja positsiooni ette valmistama tuleandmiseks.

c) Kusagil võsas on midagi nähtud, liikumist, näiteks, — küsimus: kes seal on ja kui palju neid on. Sellele vastata võib ainult see, kes on harjunud detailselt vaatlema maastikku, te-

rav silm, kes väheste tundemärkide järgi suudab otsustada terviku üle.

d) On selgunud — vaenlase piilkond. Küsimus: kas tuli avada või mitte, kui ja — kuhu sihtida, et tuua maksimum kaotusi vaenlasele (ilmastiku mõju), missugune sihik panna — kaugus hinnata, viimaks laskmise protsess ise, mis jällegi nõuab sõdurilt rea oskusi, et saavutada häid tagajärgi.

Pealetung. Sõdur liigub piilkonnas jao koosseisus, olles ette saadetud piilurina — kaks meest koos, üks neist vanem. Endine maastik. Vaenlane oleval teadatel asub 2—3 klm. meie ees. Naaber normaalselt pool klm., jao juht umbes samal kaugusel, nagu see piilkonnas harilik nähtus.

Piilur on terve sõjaväe silm ja kõrv. Ta liigub edasi. Iga momendiga ikka uued muljed ja üllatused, uus maastik — kõrgendikud, orud, metsad, kraavid, aiad, teerajad. Piilur peab oma viie inimliku meelega läbi „nägema“ kõik, mis seal ette tuleb. Üleval, all, paremal, vasakul, ees, taga — seda võib tõesti ainult siis, kui kõik viis meelt on rakendatud töösse ja nad oskavad seda tööd teha, on sellega harjunud. Sealjuures otse põhinõue — olla ise nägematu, end maskeerida, peita. Ja nii edasi — kaleidoskoopilise kiirusega libisevad tema eest mööda uued muljed ja pildid.

Midagi on märgatud — samasugune protsess, nagu seda nägime esimesel juhusel.

Sarnaseid pilte sõduri tegevusalalt maastikul võiks tuua palju — lähenemisel, kallaletungil, rünnakul, taandumisel, jälitamisel, luurel, piilkonnas, vahipostil, öösel, päeval, udus jne. Neis kõigis võime panna tähele ühiseid nõudeid, mis võiks võtta kokku järgmiselt:

a) Oskus tegutseda mitmesugusel maastikul, mitmesuguses olukorras; maastikku vaadelda — kõhuli, püsti, päeval, öösel, puu otsas, seal kohaned, kaevada, maskeerida, hinnata kaugusi, tarbekorral teha perspektiiv lihtsaid jooniseid. Sõdur peab olema tõesti kokku kasvanud maastikuga nii vormilt kui värvilt, paigal ja liikumisel.

b) Oskus tarvitada oma relva mitte ainult lasketiiris siledal platsil, vaid ka maastikul, lammades, toelt, istukili, puu otsas, ühenduses taktikalise oskuse ja moraalse harjumusega teha kiireid ja kategoorilisi otsusi tegudeks ka siis, kui olukord tüme. Tehtud otsus olgu ka tehniliselt osavasti teostatud, osavamini kui seda suudab teha vaenlane, ainult siis on lootusi võita teda. Väikesele Eestile see vahetõde võimaliku vastase suhtes peab andma vähemalt suhte 1 : 10 meie kasuks. Hävita vaenlast nii, et jääd ise terveks!

c) Pidada sidet ülemaga, naabriga, ka siis, kui nad on kaugel, kooskõlastada oma tegevus naabriga, mitte liig ette ega taha jääda, antud

suun hoida, antud ülesandest aru saada ja täita, maksku mis maksab.

d) Tarbekorral ülema langedes tema asemele astuda ja viia antud ülesande täitmine lõpule.

Neis ülesandeis on kogu sõjakunst algastmes. Iga sõdur on väike Napoleon, kelle tegevusviisist oleneb kompaniide, rügementide, armeede olemasolu. Kas võib neid kohuseid täita harilik kodanik ilma ettevalmistuseta, kaitseililane, kui ta on vaid püssi kätte võtnud ja halli rüü selga tõmmanud? Ei, mingil tingimusel! Enne tuleb palju õppida, samuti nagu meie õpime koolis, töökojas — õpetajaks, meistriks jne. See väljaõpe olgu alguses mitte massiline — rühmade ja kompaniidenä, vaid üksikult iga inimesega — individuaalne.

Instruktor peab tundma õppima iga õppurit eraldi, tema füüsilisi ja vaimlisi erisusi, ja vastavalt sellele konstrueerima oma õppetundi. Instruktorite puududes ühe õpetaja käes ei või olla igatahes üle 4—5 õppuri. Peab selles õppetöös täiesti loobuma endistest veneaegseist võtetest, nagu seda nii mõnelgi meist on olnud juhus isiklikult tundma õppida. Rühm viiakse välja „ahelikult õppusele“. Kuski lagedal kohal paiskumine ahelikku — ülemus suurelt jaolt ise püsti. Komandod — edasi, paremale, vasakule, jagudena, lülidenä, tuld — üksikult ja kogupaukudena. Lõpuks — „hurraa“ kuhugi künka pihta ja — lauluga koju.

Sarnane shablooniline töö ei ärata sõdurit mingisugusel määral isetegevusele. Siin ta tegetseb automaatselt, samuti nagu seda tegi marssimisplatstil. See pole ettevalmistus modern lahinguks!

Selle asemel tuleb konstrueerida rida vähemaid lahingulisi ülesandeid väljal, mis sõduri paneb samasugusesse seisukorda nagu tal tegutseda tuleb lahingus. Meie laskeeskiri jalgväe relvadele need ülesanded jagab kahte ossa:

a) Ülesanded maastiku tundmaõppimiseks ja tegutsemiseks seal; märkide leidmine, maastiku kirjeldused, tule mõju näitamine mitmesugustele märkidele jne.

b) Lahingu ülesanded üksikule sõdurile.

Punkti „a“ käsitatakse § 117, punktides a, b, c, d, e. Rida huvitavaid näiteid mitmesuguses olukorras, mis valitud täitsa vastavalt olukorrale.

Nende sisuline kirjeldus viiks pikale. Kaitseväs on nad läbi proovitud ja, tõtt öeldes, annud kõige paremaid tagajärgi. Tund tuleb huvitav ja õpetlik õppurile ja pakub lõbu ka instruktorile endale. Peaasi: sarnaste harjutuste juures maastikul õpetatakse õppurit tajuma ümbrust ja olukorda oma viie meelega nii, nagu ta tegelikult on; edasi, temale antakse igal sammul harjumusi sellest olukorrast iseseisvalt teha järeldusi ja selle põhjal otsustada ning see otsus osa-

Kaitseliitlased-päevapiltnikud!

Saatke igast kaitseliidu elusse puutuvast ülesvõtetest üks eksemplar kaitseliidu staabile „Kaitse Kodu!“sse mahufamiseks.

vasti teostada. Seega: terve psühholoogiline ja füüsiline protsess, nagu see teostub lahingus iga sõduri suhtes. Inimene rikastatakse uute muljetega ümbrusest, mis ta siinsamas peab psüühiliselt ümber töötama — ja teostama. Erilist tähelepanu tuleb juhtida öösistele harjutustele. Meie olukorras on päevane tegevus lahinguväljal tihti raskendatud vaenlase lennuväe ülekaaluga õhus. Peame õppima tegutsema ka öösel, mis nõuab erilist treeningut.

Teine osa üksikettevalmistusest väljal — lahinguliste harjutuste täitmine — võib alata siis, kui esimene seeria harjutusi juba läbi võetud. Ainult siis, kui sõdur maastikul end oskab ruttu leida ja kohandada, kiiresti orienteeruda, märke leida, hinnata jne., võib teha sammu edasi — anda tema kätte lahingupadrun maastikul ülesseatud märkide tabamiseks. Siin on eksam — tabatud lasn — see näitab, kuivõrra sõdur on küps iseseisvaks tööks lahinguväljal.

§ 118 toob rea näiteid selle kohta, kuidas sarnaseid ülesandeid konstrueerida sõduritele. Määrustik seab üles ühtlasi nõudmise, et toodud näited ei tohi muutuda shablooniks, numברי täitmiseks. Sarnaseid näiteid võib kokku seada iga õpetaja oma algatusel, ja mida mitmekesisemad nad on, seda parem. Ka kaitseliidu instruktoreile avaneb siin laialine võimalus näidata oma leidlikkust ja initsiatiivi sarnases töös, sest tõsiasi on, et ka kaitseliitlased tuleb viia sarnasele õppustele väljale — ja mitte rühmadena, vaid treeneerida neid väikeste gruppidega mitmesugusel maastikul ja olukorras.

Tegutsedes õppustel ja mujal lahingulises olukorras — tuleb alluvaile gruppidele ja ka üksikutele võitlejatele anda lahingkäsk teatud ülesande täitmiseks. Mis peab sisaldama sarnane käsk? Olgu järgnev näide selle selgituseks:

Ja o juhi käsk vahipostile: (Enne seda on komp.-ül. ja rühmaül. juba seletanud nende üksikutüü ülesanded ja üldise olukorra.)

1) Vaenlane asub A—B joonel ja on end kindlustanud. Tema eelpost — üksiku maja juures, sealsamas kuulipilduja.

2) Naabrid. Parempoolne post — aia ääres ½ klm., vasak post — üksiku puu juures. Meie jagu asub — talu juures, kust praegu

tulime, seal ka meie laskepositsioon ja minu asukoht.

3) Jao ülesanne on kindlustada ja kaitsta seda positsiooni kuni viimase võimaluseni.

4) Vahiposti ülesanne on vaadelda hoolsasti vaenlast oma ees maastiksektoril AB joonest CD jooneni. Silmside alati naabritega. Vaenlase lähenemisel tuli avada, läbirääkijat mitte vastu võtta; igast tähelepanud liikumisest vaenlase juures teatada; kohale jääda kuni kätsumi. Oma asukoht kindlustada.

5) Vahetus iga kahe tunni järele. Padrunitagavara jaost, kompanii sidumispunkt — X talu juures.

6) Salasõna. —

7) Minu asetäitja — kapral Y.

Käsul ei ole shabloonilist vormi, kuid paremaks meelespidamiseks on tarvilik, et nõuetavad punktid antaks teatud järjekorras, mida peab kindlasti meele pidama ka kõige noorem juht. Peaasi — mitte midagi unustada, ja lahinguoludes on see väga kergesti võimalik! Punktid, mis peab sisaldama iga käsk, on: a) informatsioon olukorrast ja ümbrusest — vaenlane, meie naabrid ja kus on meie üksus;

b) üldine ülesanne ja eriülesanne sõdurile — see olgu täpselt ja kategooriliselt defineeritud. Ei või tarvitada sealjuures ütelsusi, nagu: „võib olla“, „katsuge seda toha“, „püüdke seda täita“ jne.

c) kui kaua tegutseda ja mis teha pärast ülesande täitmist, sidekorraldused, teated, kuhu saata — oma asukoht;

d) informatsioon varustamise ja evakuatsiooni kohta;

e) asetäitjad, salasõna.

Juht peab omandama oskuse anda sarnase täielise käsu igas olukorras. Kui kiire meil ka ei oleks — käsuandmiseks peab aega olema. Ei ole midagi halvemat kui puudulikult antud käsk, defineerimata jäetud ülesanne. Üldised ütelsused, nagu: minge selles sihis, asuge siia kohale, pange siin üles kuulipilduja jne. — ei ole lahinguülesanded, vaid kõigest mehaanilised impulsid töö alguks. Kuid mis edasi saab, mis on lõppsiht, seda ei tea keegi ja selle tagajärjel alluvad on sunnitud pöörama pärast täiendavate järelepärimistega juhi poole. Peab andma täiendavaid seletusi, tegema uusi korraldusi, koormates üle sideabinõud. Lõputulemus: aega ja energiat kulus rohkem kui esimesel juhul.

Sellepärast, juhid: sisendage oma hingesse tahtmine ja oskus anda täielikud lahingukäsk, see on kõige parem abinõu kiiruse saavutamiseks sõjas. Ja kaotatud aeg on kallim kui kõik muu sõjategevusel. T.

Saaremaa mäss.

Isiklised mälestused ja elamused.

V Neggo.

(Lõpp).

Algas neljas mässupäev, kesknädal, 19. veebruar. Kuresaart kaitsvad vabatahtlikkude salgad olid võideldes juba Kuresaareni taganenud ja otsekohesele linna kaitsesele asunud. Käsitusel olevast 150 mehest oli pool vahisalkadena laias kaares ümber linna asetatud, teine pool asus löögirühmana linnas, nende hulgas 15-mehe-line ratsasalk. Peale kaitseliidu staabi, mis asus keset linna, olid kahte äärpunkti, Orrisaare ja Kihelkonna maanteede ääre, n. n. Kruubi ja Kellamäe ragatkitesse, operatiivstaabid asutatud. Need staabid olid väljatelefoniliinidega isekeskis ja kuue vaatepunkti ja väljaspool linna asuvate valvepostidega ühendatud. Vaatepunktid asusid vana ordulossi, raekoja, kiriku ja gümnaasiumi tornides ning mõlema staabi läheduses olevates veskites.

Kui vaenlane ühelt või teiselt poolt pealetungile asus, mida mõistagi mõnemehehelised vahisalgad tagasi ei suutnud lüüa, tirises staabis telefon ja mõnest vaatepunktist või vahisalgast teatati vastase lähenevate jõudude üle. Silmapilk aeti kahe staabi vahele jaotatud tagavaras olev löögirühm jalule ja ratsanikud ees tormati kimbatusse jäävale vahisalgale appi. Ohinal löödi vaenlane tagasi ja rutati uuesti linna, et teisest küljest pealetungiva vaenlasega sama mängu korrata.

Nii oli vapper meeskond ööd kui päevad jalul, märg, külmanud, toiduta, uneta. Mis tähendas see, et vahel pooleks tunniks staabis põrandale sai heita või lihtsalt kuski pingiotsal, püss põlvede vahel, konutada, järgmisel hetkel läks meeletu heitlus kuski teises küljes jällegi lahti ja uuesti asuti teele ning paisati vaenlane veriste peadega tagasi, sest telefon kõlises alalõpmata ja telefonogramm järgnes telefonogrammide otsatumas reas.

Sealjuures ei tohi unustada, et linna kaitse koosnes suurelt osalt õpetamata meestest, keda paigal hoidis ainult nende isiklik vaprus ja enesesalgamine.

Selle iseloomustuseks väike kentsakas looke. Ühes paarimehelises vahisalgas, mille meeskond juba viis päeva tules olnud ja sellest ajast pealegi üle 60 tunni väljaspool linna vahetamata (sest vahetamiseks puudusid mehed), poolnäljas ja uneta valvel on seisnud, küsib üks mees teiselt: „Kuule, Diter, vaata õieti järele,

ehk on see raibe ometigi tõepoolest laetud?!“ Ja poolkurva, poolkelmika naeratusega ulatab ta sõbrale püssi, kes konstateerib, et sõbral ei maksaks ärituda, sest, „see raibe on päris tõesti üsna tühi,“ ning muiates topib ta padruni püssirauda.

Kuresaare linna uulitsad on tühjad ja õudsed. Kõigi majade aknad luukidega suletud. Ainult siin-seal tammub mõni hallihabemega vanamees, püss õlal, läbi mahajäetud tänavate. Kuski avatakse mõni majauks arglikult poolpilukile ja ehmunud silmad piiluvad vargsi vanamehele järele. Ohates suletakse jälle uks, ja jälle on kõik vaikne ja õudne.

Äkki kuulduv kustki püsside pauke. Kuulataes peatub vanamees ja haarab tahtmatult püssi õlalt. Ootuses jääb ta ettepoole sirutatud peaga kuulatama. Kõlab kapjade plagin ja kolm, neli ratsanikku kihutavad täies hoos mööda.

„Kus lastakse?“ hõikab vanamees.

„Kellamäe pool!“ kõlab lühike vastus, ja juba ongi nad mööda.

Kuid nüüd läheneb neli, viis rege, igal kuus meest peal, ja järgivad ratsanikkudele.

„Kas meie omad taganevad?“ hõikab jällegi vanamees.

„Ei tea.“

„Õnn kaasa!“

„Aitäh! Küll me neile kuraditele juba näitame!“ Ja mööda on ka need.

Murelise näoga toetub vanamees püssi najale ja vaatab neile järele. Kuum palve kerkib ta südamest Kõigevägevama poole — „aita meid, oh Jumal!“

Püsside ragin tiheneb ja kuulduv lähemal kui varemalt. Kuid siis näib ta paigale püsima jäävat, kaugeneb uuesti ja raugab.

Tänulik pilk kerkib vanamehe silmist taeva poole. Jumal on ta palve kuulda võtnud ja hädaohu seks hetkeks neist eemal hoidnud. Uue usaldusega tulevikku ja karastunud jõuga heidab ta püssi õlale ja sammub jällegi üksinda mööda üksildasi tänavaid.

Ja nõnda palvetavad, tarduvad püssipauke kuuldes, ohkavad kergendatult ja loodavad kõigi nende suletud akende ja uste taga tuhanded naised, lapsed ja väetimid raugad — ...

Kuid seal, selle majanurga taga, mis liigub seal? — Kaks naist. Tihedalt üle pea tõmmatud villasesse rätti mähitud, näod peaaegu üleni varjatud. Ainult silmad on näha. Need hõõguvad õelalt ja saagihimuliselt. Nende taga seisavad kelgud tühjade kottidega. Nad ootavad momenti, mil röövima võiks hakata! —

Ja seal? Miks jookseb see poisike läbi uulitsate? Mida karjub ta?

„Veri, veri!“ — „Punased on linnas!“ — „Tulid üle Põduste!“ — „Linnakooli juures!“ — „Veri!“

Üks ratsanik kihutab mööda uulitsaid.

Arutame edasi-tagasi. Lõpuks jõuame otsusele, üle jää Abruka saarele taganeda. See on metsaga kaetud ja pakub head kaitset, kuna vaenlane lagedat jäävälja mööda edasi tungides meie tule ees kaitsmatu oleks.

Oleme parajasti sellele otsusele jõudnud, kui äkki telefon tiriseb ja meile teatatakse, et üks mõnesajaline salk mööda jääb Abrukasse liigub.

Nii siis ka see pääsetee suletud! Tuleb Kuresaare jääda ja siin surra. Viimaseks vastupanukohaks määrame vana ordu lossi, mille vallide taga veel ehk mõne

Tallinna malev rongikäigul.

Ta kuuleb poisikese kisa. Ta teab, et see on vale, et poiss seda karjub meelega, et sünnitada segadust. Maha sööstab ta hobuse seljast. Tuline kõrvakiil paneb poisikese palge õhetama. „Kasi koju, nurjatu! Ja, et sa end enam uulitsal ei näita, muidu —!“ Ahvardav pilk saadab sõnu ja ulgudes jookseb poiss minema. —

Naised vahivad nurga tagant, naeravad endamisi ja ootavad. Nende silmad hõõguvad õelalt ja saagihimuliselt, sest ka nemad loodavad. —

Nõnda oli viies mässupäev kätte jõudnud. Kuresaare kaitsejad olid oma jõududega lõpukorral. Ja seisukord lootusetu, sest Tallinnast ei saadud ikka veel mingisuguseid teateid.

Istume Johansoniga staabis ja peame nõu.

„Padrunid hakkavad otsa lõppema ja mehed on kokkuvarisemisel. Üle kümne tubli mehe on reast välja löödud ja põevad haigemajas. Me ei jõua enam kaua linna kaitsta. Aga kuhu siis?“ —

päeva end kaitsta jõuaksime. Ja kui siis abi Tallinnast kohale pole jõudnud, siis on kõik otsas! —

Jällegi tiriseb telefon. Haaran toru pihku.

„Halloo! Kes kõneleb?“

„Siin valitsuse vägede juhataja, kapten Klaar. Kes seal?“

„Siin Saaremaa komissar Neggo.“

„Kas tunnete dr. Kooki?“

„Tunnen küll.“

„Mis on ta eesnimi?“

„August.“

„Kas ta on vana või noor, pikk või lühike, habemik või mitte?“

„Ta on 28-aastane, pika kasvuga, habemetu, blond, kannab prille. Aga miks te selle järele pärite?“

„Tahan teada, kas ka tööpoolest olete komissar Neggo, sest juba mitu päeva kõnelen telefoniga komissar Neggoga, kuid pidin alati kahtlema, kas mitte mõni punane end komissar Neggoks ei nimeta.

Nüüd võin aga uskuda, et tõepoolest olete see, kelleks end nimetate.“

Seletuseks olgu öeldud, et mässajad V. Kingisepalt käsu olid saanud, kõik telefoniliinid terveks jätta, kuna neil puudusid mehed, kes rikutud liine oleksid mõistnud uuesti korda seada. Seetõttu oli siis ka vahetpidamata võimalus punastega telefoniteel juttu ajada, mida ka õige tihti narritamise ja hooplemise otstarbel tehti. Teiselt poolt ei võinud kunagi kindel olla, kellega räägid, kas omaga või võõraga. Sellest oli siis ka tingitud kapten Klaari poolt korraldatud eksam, sest Muhu ja Kuresaare vahel asuvad telefonijaamad olid kõik mässajate käes.

Nii siis, kapten Klaar uskus, et olen see õige komissar. Kuid see, kes end nimetas kapten Klaariks, võis ise väga hästi mõni enamlane olla, kes sel kombel minu käest meie seisukorra üle teateid välja tahtis meelitada. Seepärast alustasin nüüd ise eksamineerimist.

„Kas dr. Kook on seal teie juures?“

„Jah. Ta seob kõrvaltoas haavatut, muidu kõneleks ta ise. Ta on meie väeosa arst.“

„Kui dr. Kook tõepoolest seal on, siis võiksite ehk mulle öelda, mis mu laste nimed on?“

„Oodake pisut, küsin järele.“ Väike vaheaeg, siis jätkatakse: „Teil on kolm last, Rahuleid, Urve ja Alek. Dr. Kook on vanema poja ristiisa. Noh, nüüd vast usute ka mind ja ütlete mulle, kuidas teie käsi seal Kuresaares käib?“

Tean, et Muhu ja Kuresaare vahel asuvas jaamaeds mitu kõrva meie jutuajamist pealt kuulavad ja seepärast teatan Klaarile, et meie käsi käib suurepäraselt, et meid on ligi tuhat hästi varustatud meest ja et järgmisel päeval kavatsame peale tungima hakata. Klaar asugu aga rahulikult Muhus. Küll me juba siinsete vaenlastega ise hakkama saame. Eeldades, et Klaari salgas on vahest ka mõni soomlane, palun mõnd Soome keelt rääkijat telefoni juure kutsuda. Kuid selgub, et Klaari salgas pole soomlasi, küll aga on seal üks tüürimees, kes kõneleb Rootsi keelt. Hüva. Palun Klaari tunni aja pärast uuesti kõlistada ja Rootsi keelt mõistva tüürimehe ka telefoni juure kutsuda. Klaar on nõus.

Hõissa! Esimene rõõmusõnum mitme päeva kohta. Abiväed on Muhus!

Aga kust leian nüüd äkki Rootsi keele tundja. Korruga tuleb meele, et Kuresaares elab üks Ruhnu saare preili, kes

Rootsis ämmaemandaks on õppinud. Kihutan selle juure, et teda telefoni juure kutsuda.

Kuid Ruhnu preili on haige. Gripp. Kõrge palavik, üle 40°. Mis nüüd? Preili ei tunne ühtki, kes veel kõneleks Rootsi keelt. Ei aita siis muud kui teatan preilile, mida Klaarile ütleda tahan. Preili tõlgib mulle selle Rootsi keele ja mina kirjutan endale preili sõnad väljarääkimise järele paberilehele.

Sõnum on lihtne, kuid paljuütlev: „Oleme äärmises hädas, ei suuda enam vastu panna, padrunid otsas, mehed surmani väsinud. Kui teie homme Kuresaare ei jõua, ei vastuta enam millegi eest. Rohkem kui ühe öö ei pea meie enam vastu. Tulge nii kiiresti kui vähegi võimalik!“

Loen oma kirjutuse preilile ette. See arvab, et sellest võib aru saada. Ruttan telefoni juure ja ootan. Pea olengi uuesti Klaariga ühenduses. Algab uus eksam ja kui mõlemad pooled ses mõttes rahuldatud, palun Rootsi keelt rääkija tüürimehe telefoni juure.

Hakkan kiiresti, kiiresti lehekese pealt ette lugema. Küsin, kas on aru saadud. Mitte kõigest, vastatakse mulle. Loen veel korra oma appihüüu, ja veel kolmanda korra. Jah, nüüd on kõigest aru saadud. Palun seda Klaarile edasi anda. Soo, nüüd purustatagu traate, kui tahetakse! Kapten Klaaril on meie tõsine seisukord teada. Kuid traate ei purustatud. Telefoni juures on uuesti Klaar ja teatab, et meie sõnumi kätte on saanud ja selle järele talitab. Ütlen talle veel mõne rahustava sõna, renommeerin meie jõududega ja jätame jumalaga.

Nüün kihutan oma rõõmusõnumiga kõik valvepostid läbi ja palun mehi veel viimase öö vastu pidada, sest homme hommikul on abiväed kohal meid lunastamas.

Kuid mind ei usta. Arvatakse, et tahan oma väljamõeldud jutuga ainult mehi ergutada, kuna abi peale tõepoolest mingit lootust ei ole. See seisukohavõtmine oli ka arusaadav, sest olin juba mitu päeva abivägede päralejõudmisest kõnelnud ja siiski ei olnud neist veel ei kihku ega kahku.

Hea nõu oli kallis. See lootuseta meeleolu võis meile saatuslikuks saada. Aga kuidas mehi uskuma panna?

Ahaa, pääsetee on leitud. Käsutasin igast valvesalgast ühe mehe staapi. Kutsusin sinna kapten Teeääre, võtsin ühenduse kapten Klaariga ja panin mõlemad merekarud Inglise keeles juttu vestma. Üle pooltunnilises jutuajamises seletas Teeäär

Klaarile meie seisukorra ära ja, mis kõige tähtsam, uskmatud mehed kuulsid ise oma kõrvaga jutuaJamist pealt ja — jäid uskuma!

Rõõmsate nägudega pöörsid nad tagasi oma kohtadele — veel üks öö, vennad, ja me oleme päästetud!

Koidab kuues mässupäev. Selge ja päikesepaisteline. Tursunud palgel, paistetanud silmil tervitavad vaprad, nüüd juba üle 72 tunni vahetamata valvel seisnud mehed esimesi päikesekiiri. Algab lunastuspäev.

Viimased padrunid jagatakse välja. Kaheksa tükki mehe peale.

Kestab endine mäng. Kord siit-, kord sealtpoolt tungivad mässajad kallale ja lüüakse õnnelikult tagasi. Kuuldub jutte üldisest pealetungist. Seni on meid päästnud mässuliste organiseerimatus, sest neid on kakskümmend, kolmkümmend korda rohkem kui meid, aga neil puudub ühtlustav juhtimine. Iga salk tegutseb omaette. Nüüd aga olevat Upa külla loodud mässuliste peastaap, kus üldine pealetung välja töötatakse — ja siis oleme kadunud. Oh, peaks aga lunastajad kiiremini kohale jõudma!

Aga aeg veereb ajamerre, kell on 10, 11, 12, ja abivägesid pole ikka veel näha. Juba vajuvad pead jälle norgu. Järele on jäänud vaid veel mõni üksik padrun. Kuid nad ei tule? —

Seal, kell pool kolm pärast lõunat — mis see on? — Mööda Orrisaare maanteed liigub Kuresaare poole suur inimparv, kisab, rökkab. Päikesekiired mänglevad haljatel relvadel. Kas algab üldine pealetung, sest ka Kellamäe pool, kus juba kord mäs-

sajad esimeste linnamajadeni olid tunginud, kõlavad püssipaugud ja tungib üks salk kallale.

Kõik jõud koomale. Algab viimane heitlus. Tormame Orrisaare maanteele vastu. Hiigla kiirusega läheneb mörgav salk. Püssid vinna. Ükski kuul ei tohi sihist mööda joosta.

Kuid pea. Mis see on? Madruste mundrid. — Kurat, meie omad! Abiväed! Ja sama kisades, karjudes, rõõmu pärast rökates tormame lunastajaile vastu. Tänutundmus südames, pisarsilmil ulatame üksteisele käed. Oleme päästetud! —

Nagu kulutuli lagunes rõõmusõnum linnas laiali. Praegu alles tühjad, mahajäetud tänavad täitusid rahvaga. Igaüks tahtis vapraid päästjaid ise oma silmaga näha, neil kätt suruda, kes ühe öö ja poole päevaga kogu tee raskelt võideldes Muhust Kuresaareni olid läbi murdnud, et päästa oma vendi ähvardavast surmast.

Paar kuulipildujat saadetakse Kellamäe ragotkisse appi ja lüüakse sealt pealetungiv vaenlane veriste peadega tagasi, ning Saaremaa mäss ongi lõppenud. On lõppenud see kurb episood Saaremaa elus, mil südametumate, õelate ässitajate septsuste tagajärjel sadanded tublid, eksiteele viidud Eesti kodanikud kaotasid oma elu, oma terve...

Kuid midagi ei jää tasumata. Needsamad eksiteele viidud Saaremaa mässajad asusid arusaamisele jõudes Eesti vabariigi soomusrongidele ja tasusid neile ässitajaile ja nende kaaslastele veriselt oma eksimise, võites ühes teistega Eestile vabaduse ja rippumatus!

Poliitiline elu.

Välisminister Pusta lahkumisega tekkinud valitsuse osaline kriis venis õige pikale ja oli silmapilke, kus kriis veelgi laieneda ja üldkriisiks välja areneda ähvardas. Hulk isikuid, kelle poole riigivanem pööras ettepanekuga välisministri kohale asuda, ei leidnud ühel või teisel põhjusel võimaliku olevat ettepanekut vastu võtta. Valitsuse seisukorra päästis meie Moskva saadik Birk, kes temale tehtud ettepaneku vastu võttis ja hiljuti välisministri kohuste täitmisele asus. A. Birki nimetamine välisministriks võeti üldiselt vastu rahulolemisega, niihästi sise- kui ka välismail. Mõnesugused aru-

saamatused, mis tekkida võisid välismaile sattunud juhusliku ja ebatäpse informatsiooni tõttu K. Pusta lahkumise põhjustest ja mida kinnitada oleks võinud meie Moskva saadiku asumine välisministri kohale, on nüüd lõpulikult kõrvaldatud valitsuse sellekohaste seletuste tagajärjel. A. Birki Tallinna tulekuga on ühtlasi vakantseks jäänud saadiku koht Moskvast. Tema järeltulijana Moskvast on nimetatud üht ja teist silmapaistvamat nime, kuid praegu näib küsimus veel lah-tine olevat. Õige tõsiselt on räägitud endisest riigivanemast ja välisministrist ning praegusest Ameerika saadikust A. Piip'ist

kui tulevases meie esitajast Venemaal. A. Piipi kandidatuuri päevakorraks kerkinud on nähtavasti suurel määral tingitud ka asjaolust, et tema missiooni peaaraskus Ameerikas — meie võla korraldamine, juba õnnelikult täidetud on.

*

Riigikogu sügisene istangjärk algas ootamata palavate võitlustega alal, mida riigikogu kokkuastumise eel sugugi ette näha ei olnud. Täitsa ootamatult võeti päevakorda usuühingute seadus ja see hoidis paari nädala jooksul pinevil tervet riigikogu ja äge võitlus poolt ja vastu käis samal ajal Eesti ajakirjanduses. Küsimuse arutamise juures kalduti õige sagedasti usulistesse ja dogmaatilistesse sügavustesse, millel seadusega õieti midagi ühist olla ei oleks tohtinud. Kuid siiski ei või salata, et need dogmaatilised arutused omajagu selgitasid ka seaduse juriidilist külge ja oma mõju avaldamata ei jätnud ka seaduse kuju peale. Seaduse üksikute paragraafide vastuvõtmisel kõikusid hääled kui üle noa tera. Poolt ja vastu antud häälte arv kõikus üksikute punktide juures ainult paari-kolme ümber. Mõõduandjateks siin olid üksikute väikeste keskrühmade esitajate hääled, kuna parem- ja pahempoolsed tiivad oma kindlaksvõetud seisukohtadel vääramatult püsisid. Kui võrd see tähtis seadus, mis meie rahva usuolu korraldust õige teravalt puudutab, vastuvõetud kujul rahva laiemaid hulki rahuldab, näitab muidugi alles tulevik.

*

Ilma suurpoliitikas leidis vahepeal aset sündmus, mille tähtsus üleilmalise rahu kindlustamise alal suurem kui ühelgi teisel peale ilmasõda aset leidnud sündmusel. See on Locarno leping, kus Saksamaa vabatahtlikult rahu tegi teiste Lääne-Euroopa riikidega, eestkätt aga Prantsusmaaga. Versailles'i rahulepingut, mis lõpetas ilmasõja, tunnustas Saksamaa seni kui üht vägisi ja väevõimuga peale sunnitud koormat ja ei varjanud kunagi oma püüet seda koormat esimesel võimalusel enese turjalt maha raputada.

Locarnos töötas Saksamaa nüüd vabatahtlikult ja pühalikult pidada seniseid lepinguid ja juhtuvaid arusaamatusi lahendada vahekohtute abil ja tahab lähemal ajal juba Rahvasteliitu astuda. Sellega on Euroopa rahu kindlustamise alal õige suur samm edasi astunud ja uute sõ-

dade võimaluse tont kaugele eemale peletatud. Kuna kõik riigid ja rahvad Locarno konverentsi peale enne algust suuri lootusi panid ja selles koguni näha taheti viimast katset rahulikuks kokkuleppeks Saksamaa ja teiste riikide vahel, siis ei vaadatud aga Venemaal mitte kõige parema pilguga sündmuste käigu peale. Lääne-Euroopaga alaliselt sõjajalal seisev Venemaa nägi Saksamaas oma ainsat, kuigi salajast liitlast. Locarno konverentsi õnnestumine ja Saksamaa eelseisev Rahvasteliitu astumine ei näi Venemaale sugugi meelega järele olevat ja ta vaatab selle kui diplomaatliku lüüasaamise peale Euroopas, mida ta tõepoolest ka on. Tahes ehk tahtmata tuleb Venemaal Locarno konverentsist ka enese kohta järeldusi teha ja kokkuleppeid otsima hakata mitte enam üksikute Euroopa riikidega, vaid kogu Euroopaga.

*

Rahvasteliidule seadis lahendamiseks suure probleemi hiljutine Greeka-Bulgaaria konflikt. Juba teist korda oma kestvuse ajal tuli Rahvasteliidul välja astuda sõdivate poolte lepitajana ja oma võimist ja autoriteeti avaldada. Läänud aastal lahtipuhkenud Greeka-Itaalia tüliküsimuse lahendamine Korfu saare pärast oli esimeseks tuleprooviks Rahvasteliidule ja talle pidid appi asuma liitlaste saadikute konverents Pariisis ja ka Inglise laevastik. Suurte raskuste järele suruti siiski mõlemate poolte sõjakus maha, kuigi mõlemad arvasid, et nende tüliküsimuse harutamine ei tohiks alluda Rahvasteliidule, ja Itaalia koguni liidust väljaastumisega ähvardas. Greeka-Bulgaaria tüli lahendamine oli Rahvasteliidul palju kergem ja viidi läbi 48 tunni jooksul, kuigi mõlemil pool suurtükid juba mitu päeva olid mürisenud. See peaks olema selgeks tunnistuseks, et Rahvasteliidu prestiih ja mõju iga aastaga kasvamas on ja ta võimaks on

---

Kaitseliitlased!

Saafke kaastööd „Kaitse Kodu!le“

---

kujunemas, millega igal riigil rehkendada tuleb. Esimest korda Rahvasteliidu ajaloos astus selle nõukogu kokku silmapilkselt ühe liikme ettepanekul. Uue rahusüsteemi pooldajad on ühe tõendava kogemuse võrra rikkamaks saanud.

Vampiir.

R. Tobien'i jutustus Balkanilt.

Tõlkinud L. K.

2

Kõrtsmik oli arglikult kõssi tõmbunud ja vahtis hirmunud silmil jutustajale otsa.

„Jah, sõber Boris,“ vastas ta väriseval häälel, „ja siis lendas vampiir üle haudade ja —“

„Jah, just nii see oli, Nikodem Vulkovitsh,“ jatkas ühesilmaline, „nagu hall udujuga tõusis ta lagunenedu kabeli tagant ja sakiliste nahkhiiretiibadega õhku piitsutades lähenes ta kummaliselt vaaruvate hüpetega minu kaarikule. Juba nägin selgesti rohekalt helkivaid silmi ta kangestunud, lihata surnupalges, kui mulle mu surija isa õpetatud nõiasõnad äkki meele tulid.

„Möödu minust, sa paha vaim, Jumal andku sulle rahu,“ palvetasin ma pead vaipa mähkides, mis kattis mu väntorelit.

Jäise tuulehoona pühkis ta üle kaariku kummi, vastik umbne mädahais mässis mu endasse ja kaugelt kostis ere naer mu kõrvu.

Tund hiljem jõudsid inimesed Hirsovast kohale — nad olid hobuse jalgi mööda tulnud — ja leidsid mu meelemärkseta olekus leierkastil lamamas.

Teisel päeval valitses lõbus tralling „Püha Jüri“ külakõrtsi ees. Bulgaaria tsaari sõdurid, kes teel olid mäekitsuse kindlustusse, asusid väikeses külakeses laagrisse puhkusele ja Nikodem Vulkovitshil ning ta teenijal, vanal kurdil Maral, oli palju tegemist „sliborizi“ ja koduõlle ettekandmisega.

Kõrtsiehelisel väljal küpses ora otsas „jaraz“ ehk jää, mille liha kuulus rahvusliku toidu hulka, ja sadandetest karedaist kõrdest kostis mürisev laul Boris Neobrattshevi väntoreli saatel.

„Schumi Mariza“, Bulgaaria rahvuslik hümn, mühas üle avara välja ja isegi ohvitserid seisis kaares uue suure orelil ümber ja laulsid vaimustatult kaasa.

Järgmisel päeval jõudis Boris Neobrattshev oma väntoreliga, mille viisid isamaatundeid sütitasid, Opoltschenie pataljoni eestotsas Gabrovosse. Üleöö oli ühesilmaga mängumees ühemeelselt pärisvaenlase, türklase, vastu sõttamineva sõjaväe ühiskonda vastu võetud, sest ta oli täisverd bulgaarlane ja ta väntorel ei mänginud ainult „Schumi Mariza't“, vaid ka hoogsaid masurkasid ja krakovjakke.

Mäekitsuse kindluse kaljukoobastesse oli õudne külaline ilmunud. Igal hommikul ja õhtul avanesid väravad ja lihtsad hõveldamata laudadest puusärgid kanti sealt välja naabruses asuvatesse surnuaedadesse, kus neile lupja peale puistati ja nad koguhauda maha maeti.

Sõjaväearstid ja arstiteadlased Playdynyst ja Sofiast seletasid soojatõve tekkimist halva pinnavee tarvitamisega, kuid sõdurid ei uskunud neid — nende arvates oli see vampiir.

Boris Neobrattshev, kes kindrali loaga sõjaväe leerides ja laagrites oma väntoreliga ringi käis ja tarvidust mööda kas lullu- või tantsuviise mängis, oli vahitule ääres sõduritele õudsest vaimust pajatanud, kes elavaid lämmatas ja surnuid rahulikult puhata ei lasknud.

„Enne ei lõpe see suur suremine,“ ennustas sünge näoilmega mees, „enne, kui õnnetuste algataja, bojaar Fadei Miritsh, kes mäekõrgustikule Rudnovo surnuaeda on maetud, teie kuulidest ja tules karastatud tammeorast pole läbistatud. — „Kuid vaadake ette,“ nii lõpetas mees oma juttu, „et teie ohvitserid sellest midagi ei kuuleks; nad on Sofia koolides käinud ega pea enam lugu esivanemate usust.“

Siis hakkas ühel heal päeval uus väntorel äkki koledaid häáli tegema ja keeldus kangekaelselt Rudnovo elkindluse meeskonnale masurkat ja krakovjakki mängimast. Boris Neobrattshev pidi tantsuhimuliste sõdurite tungival pealekäimisel oma setuka kaariku ette rakendama ja hääletu, isemeelse mänguriista kõrgustikult alla Tirnovosse viima, et seda seal paranadada lasta.

„Viie päeva pärast olen jälle tagasi,“ oli ta oma uutele sõpradele seletanud, ning isegi kindluse komandant ja ta ohvitserid, keda surmav igavus ülal kõrgel kaljulõhestikus piinas, varustasid isamaalist mängumeest raha ja soovitustega, et aga ta orel nii pea kui võimalik oma rõõmsaid viise jälle kõlada võiks lasta.

Veel polnud määratud aeg möödunud, kui ühesilmaline orelimängija juba tagasi ilmus, ning peagi keerutasid Bulgaaria tsaari teenistusest vabad sõdurid Rudnovo ruumikas külakõrtsis lähedalasuvate külade iludusi väledas tantsus.

Õised varjud laskusid kindluse vallidele ja peenike jääkülm vihm niisutas üksikut vahiposti, kes enda ninaotsani hallis-

se mantlisse oli mässinud ja laskemoona laduhoone ees edasi-tagasi kõmpis.

Tornikell Rudnovos löi kaksteist; sõdur toetas oma püssi vahiputka najale ja löi endale vagameelselt ristimärgi ette. — Seal — kas ei kostnud ta ees haigutavast värava võlvialusest pilkases pimeduses kähisev naer? Külma judin käis mehel üle selja, kuid järgmisel hetkel löksatas püssikammer ja väriseval sõrmel tõukas mees padruni püssi.

— „Stoi!“ — Tardunult puuris sõduri pilk pimedasse võlvialusesse, milles vovorlik tulehelk edasi-tagasi liikus. Korra-

Tähelepanu!

Tallinna ratsamalevkonna pidu.

Suuremad kui teistes kaitseliidu üksustes on ratsamalevkonna majanduslikud mured, sest peale hariliku varustuse peab ka hobuste peale mõtlema. Vaatamata kõigi raskuste peale on suurem osa malevkonna meeskonnast omal jõul siiski endile hobused muretsenud. Kuid veel on palju puudu täieliku varustamiseni. On tarvis raha ja raha. 28. s. k. p. korraldab ratsamalevkond ohvitseride keskkogu juhatusel lahkelt vastu tulekul keskkogu kasiinos kinnise balli, mille puhas sissetulek varustuse ostmiseks määratud.

Tahaks loota, et seltskond ratsamalevkonna muresid jagab ja teda oma laialdase ballist osavõtuga toetab. **Pidutoimkond.**

ga välksahtas pimeduses rohekas-valge tuleke ja hallide nahkhiiretiibadega õhku pekstes hüppas vaaruvate hüpetega mingi kole hirmutis sõduri poole.

„Vampiir,“ karjatas mees kirjeldamatus hirmus — pärinal langes püss ja silmi käega varjates põgenes ehmunud vaht nõlvakut mööda alla. Veel kord kostis ta selja taga ere naerulagin.

Lai, ümmarguse laua taga Rudnovo külakõrtsis istusid piipu popsutades ja kuldsest säravat slibovizi juues ligikaudu tosin sõdureid, allohvitseri ja reamehi ning kuulasis innukalt väntorelimehe juttu. Vahete-vahel heitis jutustaja pilgu „herrastetoo“ ukse poole, mille tagant kõlas häältsuminat ja naerulaginat. Seal istusid kindluse ohvitserid veini juures.

„Ärge sallige seda, sõbrad,“ sosistas Boris Neobrattshev hõõguval pilgul, „et vampiir meie vapraid sõdureid kägistab. Sadanded on talle juba ohvriks langenud

ja juba järgmine päev võib ka teile hirmu lõpu tuua. Juba kolm korda on õudne vaim tublisid sõdureid sundinud oma vahipostilt lahkuma; nad võivad õnne tänada, et suutsid päästa oma hinge, olgugi, et nad nüüd aastate kaupa Schumla vangikongides jala külge needitud raudkuuli taga vedama peavad. Heitke nõusse, sõbrad — ma näitan teile selle koha, kuhu see neetud bojaar ühe aasta eest mulda sängitati.“

Nõutult vahtisid sõdurid üksteisele otsa, neis võitles sõjamehelik kohusetunne ebausuga. Viimaks võttis üks vana kapral sõna.

Tallinna ratsa-maleva adjutant Jürgenson.

„Boris Neobrattshevil on õigus,“ sõnas ta poolsosinal, kuna teised talle lähemale nihkusid, „meie ohvitserid pühitsevad tänakomandandi sünnipäeva ja öö on kuupaisteta ning pime. Me saadame heateo korda, kui selle kägistaja latti ajame, nagu seda tegid meie esivanemad. — Kes lööb nõusse?“

Tosin töömehe käsi sirutus üle laua, keegi ei tahtnud maha jääda.

Rudnovo surnuaial, milles vanad jalakad oma lehtedeta oksid ähvardavalt pimedusse sirutavad, seisab salk tundmatuks moonutatud mehi avatud haua ümber.

Vaikselt ja virgalt on nad labidate ja konksudega töötanud, kuni bojaar Miritshi kirst neile vastu paistis; nüüd seisavad nad nagu tardunud paigal, laetud püssid laskevalmis, ja ootavad keskööni lööki.

Haua päitses toetub Boris Neobrattshev terava tammepuust teiba najale, mis vampiirile südamesse peab torgatama, et

sel kombel ta roimarliku tegevuse lõpetada. Inetult viltu kistud näost kiindub ta ainuke pärani avatud silm alla puusärgise, milles peitub ta verivaenlase laip. Nüüd viimaks ragisevad tornikella roostetanud rattad ning kähiseval häälel kuulub vana lõhkinen kell kesköotundi. Boris Neobrattshev tõstab käe. — Nagu komando peale sihivad püssid lahtisesse hauda — mürisev kogupauk pilbastab kirstu. Boris Neobrattshev on alla hauda hüpanud ja ajab ora metsiku vandesõnaga läbi rakuva kirstukaane.

Järgmisel minutil on teotatud surnu-aed endiselt vaikne ja mahajäetud.

„Hallo, kõrtsmik, — vana mürgisega-ja! — Kuhu meie hall võrukael on jäänud? — Naervad ja tõrelevad hääled hüüavad läbi avatud „herrastoa“ ukse, ja terve rida noori veinist punetavate nägudega ohvitseride valgub kõrtsituppa, kus kõrtsmik hiiglasuure ahju ees norskab.

„Kus on meie ühesilmaline orelimees? — Muretssege ta siia, ta peab meile „Schumi Mariza't“ mängima, tahame tantsida ja lõbutseda, sest türklane on meie Mustamägede liitlastelt naha peale saanud.“

Vana kõrtsmik vahib ehmunult talle pealekäivatele ohvitseridele otsa, siis avab ta oma hambutu suu ja kogeleb: „Mu her-rad — Boris Neobrattshev pole siin — tal on — ta on —.“

„Puha ükskõik, vana muumia,“ hüüavad noored ohvitserid, kelle peas viinavaimud keerlevad, „kus hoiab meie sõber oma kiunujat kasti? Vantamise saame ju isegi hakkama.“

Mängumehe toauks oli kinni, ta ees rippus kindel tabalukk, kuid peagi oli see ühendatud jõuga kõrvaldatud ja võiduhüüetega tassiti ihaldatud mänguriist kõrtsituppa. Kohe peale seda kõlas vanas külakõrtsihoones rahvushünni viis.

„Nüüd krakovjakkil!“ käskis üks sõjaka välimusega kapten, „meie ühesilmaline sõber vajutab seal ikka mingisugusele nupule, kui tants lahti peab minema.“

Vaheldamisi vajutasid ja kruvisid ohvitserid läikivaid vantroeli nuppe — küll praksus ja raksatas see, kuid vändates kõlas ikka jälle „Schumi Mariza.“

„Eest ära, sõbrad, laske mind korra lähemale,“ hüüab mõõka tupest tõmmates noor inseneriväe ohvitser, „enam kui selle logu kinnimaksmist ta meilt ju ikka nõuda ei saa.“

Ta ajas mõõgaotsa orel kaane vahele, mis ragisedes lahti pörkas.

Kümme pead kummardusid korraga avatud kasti üle — aga mis see siis tähendab? Orelivärk täitis ainult kõige pisema

osa avarast ruumist. Insener heitis uuri-va pilgu kasti ja hüüdis:

„Nii tõesti kui mu nimi on Beltshev — see on ju kõige uuemat konstruktsiooni ülesvõtteaparaat.“

Surmavaikus valitses veel sekundi aja eest lärmitsevas seltskonnas; vanemad ohvitserid komandandiga eesotsas tulid tagakambri välja ja veendusid selles, et vantroel tööpoolest kujutas õige kavalasti kombineeritud ülesvõtteaparaati, mis ühele nupule vajutamise teel osavasti maskeeritud okulaari abil suurepäraseid momentpilte üles võttis.

Vantroeli kahekordses metallpõhjas leidus hulk ülesvõtteid mäekitsuse kindlustusist Gabrovost Rudnovoni.

„Võtke see vana kõrilõikaja kinni!“ sähvas komandandi hääle rusuvasse vaikusse, kui kõrtsmik hiilival sammul uksele läheneda püüdis. „Nüüd peame valvel olema, et see ühesilmaline kaabakas põgene-ma ei pääseks. Teie, kapten Czivan, ühes esimese pataljoni ohvitseridega luurake väljas ja katsuge salakuulaja elavalt kinni püüda; teie, leitnant Robannoff, pidage siin seda vana võrukaela silmas ja pigistage tal kõri kinni, kui ta oma kaaslast peaks hoiatada püüdma — teie, mu her-rad, järgige mulle.“

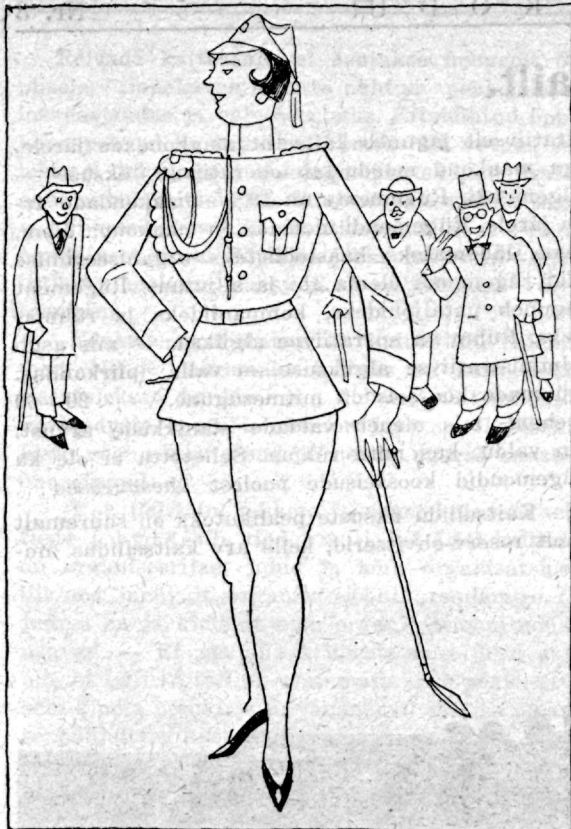
Mõne minuti jooksul oli Neobrattshevi tuba üksikasjalikult läbi soritud.

Suur kast valguse vastu tundelikkude plaatide ja keemiliste segudega toodi toast välja. Kambri nurgast aga leiti ime-lik rüü, mille orelimängija arvatavasti mõne päeva eest Tirnovost oli kaasa toonud, et sellesse riietatult ja sõdurite eba-usku kasutades vampiirina ligipääsemataid kindlustuse saladusi bengaalitule abil üles võtta.

Tund hiljem kanti seotud salakuulaja kõrtsituppa. Kõidikutest ja haavatud õlast hoolimata karjus metsikult rabelev vang ohvitseridele näkku.

„Teie, bojaaride rämp, seekord olite minust kavalamad. Aga kui mind vanaõelus ise ei oleks taga kihutanud oma verivaenlasele Miritshile ora läbi ta musta südame ajama, siis oleks türklastel nädala aja pärast teie haleda kindluse ülesvõtted käes olnud! — Nüüd tehke minuga, mis tahate.“ —

Hilissügise hommiku jääne udu levi-neb üle paljaste jalakalatvade, mis oma oksti ähvardavalt õhku sirutavad. Saja-aastase puu lõhkise peaoksa küljes, mille juurte vahel bojaar Miritshi uuesti korda seatud haud asub, kõlgub hommikutuules poodud mehe laip — see on Boris Neobrattshev, alias Landois, salakuulaja.

1) Ta kujutleb kui suurepärane on uhkes vormis tänaval jalutada ja meeste hulgas helevust sünnitada.

2) Seltskonnas on ta keskpunktiks, kelle ümber kõik keerlevad. Taevalikku naudingut valmistab ta igähele, keda õnnestab mõne tantsu tuuriga tantsupeol.

3) Ta jumaldajate arv on äraarvamata suur ja võidetud südameid on nagu liiva mere ääres.

4) Kui ta aga kuulda saab, et naiskantseliit ei ole mitte moodustatud ilusa vormi pärast, vaid tal ka oma kohustused ja ülesanded on, jätab ta jumalaga ja kaob.

Välismaail.

Läti kaitseliit.

Läti kaitseliidu ülem kol. Bolstein võttis 30. oktoobril „Kaitse Kodu“ kaastöölise jutule, kellele ta lahkelt seletusi andis Läti kaitseliidu tekkimise ja arenemise kohta.

— Läti kaitseliit tekkis juba 1919. aastal. Seadusliku aluse kaitseliidu loomiseks andis tolle-aegse siseministri Arved Berg'i „Ajutine määrus valdade omakaitse salkade kohta“. Selle määruse põhjal loodi maal valdades vabatahtlikud omakaitse salgad, kelle peaülesandeks oli, olla abiks politseile korra alalhoidmisel. Tolajal, peale sõja- ja revolutsioonimõllu, oli hiljuti loodud politseil üksi raske võidelda sõja ja revolutsiooni mõjul tekkinud demoraliseeritud ja riiklikule elule kah-

stratiivselt jaguneb kaitseliit maakondade järele. Iga maakond moodustab operatiivse üksuse — rügemendi. Rügemendi ülemaks on maakondade arvu järele. Rügemendi ülemaks on maakonna ülem, tema lähemateks kaastöölisteks organiseerimise alal rügemendi ülema abi ja adjutant. Rügement jaguneb pataljonideks, kompaniideks ja rühmadeks. Rühm on operatiivne algüksus — mis asub administratiivse algüksuse — valla piirkonnas. Rühmade koosseis on mitmesugune, — 20—60 meheni, mis oleneb valdade elanikkude arvust. On valdu, kus mitu rühma. Selletõttu ei ole ka rügemendid koosseisude poolest ühesuurused...

Kaitseliidu üksuste pealikuteks on suuremalt jaolt reserv-ohvitserid, kelle arv kaitseliidus um-

IV malevkonna k.-l. õppused Juhkentali kasarmute juures.

Tallinna maleva IV malevkond. Esimeses reas vasakult paremale: instruktor ltn. Värnik ja malevkonna pealik kapt. E. Negro.

juliku elemendi vastu. Moodustatud „omakaitse“ oli politseile tema ülesannete täitmisel suureks abiks.

Aegamööda, olude paranemise ja politsei organisatsiooni tugevdamise järele omandas omakaitse teise tähtsuse ja kujunes laialdaseks seltskondlikuks organisatsiooniks, mille juhtimine sünnib siseministeeriumi kaitseliidu osakonna kaudu. Praegu töötab organisatsioon veel endise ajutise määruse põhjal, kuna uus kaitseliidu organiseerimise kava Saeimile kinnitamiseks on esitatud. — Kindla põhikirja puudumise peale vaatamata on Läti kaitseliit 1919. a. alates kuni siamaani alatasa kasvanud ja tugevnenud. Praegu on tal umb. 19.000 tegevliiget ja üle 10.000 tagavara- ja naisliiget.

Seni tegutseb kaitseliit ainult maal. Admini-

bes 500 mehe ümber. Pealikud töötavad täiesti tasuta, ainult kompanii pealikud, kellele suured raioonid alluvad, saavad sõidukulude katteks umbes 1000 rbl. kuus. Edaspidi, kui ehk riik osa kaitseliidu kulusid enda eelarvesse võtab, kavatakse pealikutele palka maksa. Seni on kaitseliit end ainult oma enese hoolet hangitud sissetulekutest üleval pidanud ja isegi oma kulul relvi muretsenud. Et seni kaitseliidus tarvitusel olevad püssid vanad ja halvast seisukorras, otsustati uusi inglise püsse muretseda. Selleks korraldati kaitseliitlaste seas korjandus, mis ligi 1½ miljoni rubla kokku tõi; sellele lisaks saadi riigi poolt ühekordse toetusena umb. 3½ miljoni rbl. — ning kogu selle summa eest telliti Inglismaalt uusi vintpüsse. Sellega saab terve kaitseliit uute ajakohaste püssidega varustatud.

Relvade kättesaamisel asutakse hoogsalt õp-pusele. Õppekavas on ette nähtud peajasalikult laskeasjandus ja valveteenistus. Ettenähtud õppekava peavad ka tagavaraliikmed läbi võtma, selleks, et juhtumisel, kui tegevliikmed mobilisatsiooni puhul kaitsevärke lähevad, siis võivad tagavaraliikmed, kes mobilisatsiooni alla ei kuulu, nende aset täita. Sõjaajal jääks tagavara-kaitse-liitlaste hooleks peajasalikult seljatagune valveteenistus.

Edukalt on töötanud ka kaitseliidu naisliik-med. Nende suuremaks teeneks on kaitseliidule sissetulekute hankimine. Pidade, näitemüükide, korjanduste korraldamine on just nais-kaitse-liitlaste peahooleks olnud ja nende agaral kaastööl õnnestunud.

Kol. Bolsteini lahkete ja mitmekülgsete sele-tuste põhjal tekib kindel mulje, et Läti kaitselii-du organiseerijad, juhid ja kõik organisatsiooni liikmed innukalt organisatsiooni arendamise töö juures on ja kindlalt oma organisatsiooni edusse usuvad. — Ei saa alla kriipsutamata jätta asja-olu, et Läti kaitseliit, vaatamata selle peale, et ta seni kindla põhikirjata, vananenud ajutise määru-se põhjal tegutseb — riikliku materiaalse toetu-seta — oma kulul ja jõul kindlalt koos püsib ja jõudsalt areneb. See annab tunnistust tugevast sisemisest sidemest ja oma organisatsiooni põhi-mõtte selgest mõistmisest. Üheks selle paremaks näiteks on eelseisvad kaitseliidu manöövrid, mis lähemal ajal ära peetakse. Need manöövrid, mil-listest osa võtab ligi 3000 kaitseliitlast, nende seas umbes 500 ratsameest, ja mille korraldamine mitu miljoni rubla maksma läheb — korraldab kaitseliit täiesti oma kulul. Sõjaväejuhatuse an-nab oma poolt manöövrite juhid — ohvitserid, osalt tehnilised sideabinõud ja väljaköögid, kuna aga kõige muu, nagu liikumisvahendite, toidumoo-

na, hobuste toidu ning isegi laskemoona ma-nöövritest osavõtjad kaitseliitlased ise muretse-vad. Ja seda teevad nad vabatahtlikult ja kõige suurema tahtmisega!

Kui niisuguse innuga asja juure asutakse ja mingisugustest isiklistest kuludest tagasi ei pör-kuta — on kindel, et Läti kaitseliitlased oma ma-nöövritest sügava tõsidusega osa võtavad, kindla tahtmisega neist midagi õppida! Ei ole ka vist juhuslikult manöövrite kohaks valitud maailma-sõjaaegne lahinguväli: Olai-Plakanen-Kekkau — kaitseliin, kohad, kus vahvad Läti kütid südilt oma kodumaad kaitsevad ja paljud neist kangelas-likult tema eest oma elu jätsid. Niisugusel kohal, kangelastena langenud vendade verega niisutatud väljal, võtab iga kaitseliitlane sügava tõsidusega osa sellest sõjamängust, kindla tahtmisega sellest võimalikult palju õppida, selleks, et tarbekorral valmis olla oma isamaa eest võitlemiseks, lange-nud vendade eeskujul ja vääriksena.

Olgu see tõsine püüe — isamaale julgeoleku kindlustamiseks kõigest jõust kaasa aidata — meie ühiseks püüdeks ning meie ja meie liitlase kaitseliitide vahel vaimliselt ühendavaks liiks.

L. L.

Läti siseminister kinnitas neil päevil kaitse-liitlaste nued ametimärgid. Krae nurgal seisab kullakarva tammeleht, jalgväelastel — punakas-pruunil ja ratsaväelastel — kollasel põhjal. Juhtival koosseisul 2 kuldpäikest krae nurkadel, mis valgevärvilised, ja peale selle ametiastme äratähendamiseks pahema käe varukal tähed: jao-ülematel üks ja kompaniülematel kaks hõbedast, pataljoniiül. — 1, rügemendiiül. — 2 ja kaitse-liidu ül. — 3 kuldtähte.

Kavatsusel on ka uute vormimütside muretsemine.

A. Tr.

Kuidas hoolitseda püssi eest, et tõrkeid ette ei tuleks.

Laskmiste ajal korduvad tihti juhtumised, et löökraud ei purusta sütikut ja tekib tõrge. Va-hete-vahel õnnestub mõni lask ja jälle kordub tõrge. Sarnane asjaolu jätab malevlastele mulje, et neile väljaantud relvad ja laskemoon on kõlb-matud.

Kuid viga ei ripu siin laskemoonast ega rel-vast, vaid malevlane ei ole relva laskmiseks kül-lalt hoolsasti korda seadnud.

Jaapani püsse varem tarvitusel ei olnud ja seisid ladudes, kus olid paksu vaseliiniga sisse määritud. Sama määrdega on ka luku osad seest

paksult määritud. Paks määre ei võimalda löök-raual vaba liikumist ja nõrgestab löökvedru tööd, mille tagajärjel löökraud poolt antud löök sütikut pihta igakord küllalt tugev pole viimase purus-tamiseks.

Enne laskmisele minemist peab iga kaitseliit-lane omalt püssilt üleliigse määre kõrvaldama. Seejuures tuleb iseäranis rõhku panna luku osade puhtuse peale, lukk selleks lahti võtta ja hoolega puhastada, eriti tähelepanu juhtida, et luku putk t e m a k a a n a l, l ö ö k r a u d ja l ö ö k v e d r u oleksid täiesti puhtad. Sama puhastada raua õõs ja muud osad. Kui püss nõnda hoolikasti pu-hastatud, siis ei või tõrkeid ette tulla peale üksi-kute lahingpadrunite, mis vabrikutest vigadega välja lastud.

Kui malevlane oma püssilt paksu määre

Kaitseliitlane!

Telli endale ja soovita telstele, oma häälekand-jat „Kaitse Kodu!“

juba kord kõrvaldanud, siis ei tule seda enam selle määrdega määrada, vaid puhastamise juures tarvitada puhastusõli, peale puhastamist püss täiesti kuivatada ja kergelt määrdeõliga sisse määrada.

Puhastamise juures teha ainult neid koostvõtmisi, mis malevlasele lubatud „Arisaka vintpüüsi kirjelduses“ (Sõduri 1925. a. väljaanne). Sealjuures puhastada, kuivatada ja sisse määrada kõik nähtavaletulevad pinnad, raua õõs ja padrunikamber.

Püssil on sarnaseid kohti, kuhu käega juure ei pääse, nagu: uurded, pesad, sooned jne. Nii-suguste kohtade puhastamiseks valmistada vastavad puupulgakesed, neile otsa mähkida õlis leotatud kaltsud ja toimetada nende abil puhastamist, kuivatamist ja määrimist.

Iga laskmise eel tuleb raua õõs määrdeõlist kaltsudega täiesti kuivaks nühhkida ja lukult üleliigne õli pühkida.

H. J.

Kroonika.

Tallinna maleva aastapäeva pidukava.

Laupäeval, 14. novembril.

Kell 10 Läti kaitseliidu saatkonna vastuvõtmine Tallinna Balti jaamas.

Kell 17,30. Sadamas Soome kaitseliidu saatkonna vastuvõtmine.

Kell 20. Tõrvikkäik. Liikumine algab näitusaiast, mööda Vaksali puistes- teed, Falgi teed riigivanema maja ette, kus Tallinna maleva pealik k.-lt. F. Pinka hra riigivanemat tervitab. Seal liigub rongikäik mööda Vaksali tänavat kaitseliidu maja ette, kus Tallinna maleva pealiku abi ins. Avik kaitseliidu ülemat tervitab. Edasi liigub rongikäik mööda Kaevu tänavat, Vabadusplatsi, Harju tänavat Raekoja platsile raekoja ette, kus Tallinna maleva juhataja liige E. Peterson Tallinna linnapead tervitab. Edasi liigub rongikäik mööda Viru tänavat Vene turule, kus tõrvikud kustutatakse ja laiali minnakse.

Kell 20. Tallinna maleva V malevkonna mardipidu Estonias kontsert- ja kasinosaalides.

Pühapäeval, 15. novembril.

Kell 8. Häireproov sireenide, reelede ja mürtsude abil.

Kell 8,15. Maleva orkestrite mäng tornides: Jaani, Oleviste ja Kaarli kirikute, Pika Hermannide, raekoja, Bekkeri vee- ja Nõmme tuletõrjujate tornides.

Kell 8,15. Vastastikune õnnesoovimine malevkondade staapide ees, kus esinevad lühikeste kõnede malevkondade pealikud.

Kell 12. Paraad Vabadusplatsil, ühes kaitseliidu üldlipu ja Tallinna maleva lipu õnnistamise ja vandetootuse andmisega. Kell 11,45 ilmub paraadiplatsile kaitseliidu ülem kol. J. Roska ja

peab malevale tervituskõne. Kell 12 annab Tallinna maleva pealik kl.-lt. F. Pinka paraadi üle hra riigivanemale. Peale paraadi vastuvõtmist algab lippude õnnistamine piiskop Kuke ja mitropoliit Aleksandri poolt. Peale õnnistamist annab hra riigivanem lipud üle kaitseliidu ülemale ja Tallinna maleva pealikule. Siis algab vannutamine. Paraadimarsil liigub maleva mööda S. Roosikrantsi, V. Pärnu, V. Roosikrantsi, Jaani, Vana Posti, Harju, Kullasepa tänavaid Raekoja pl., Viru tän. Vene turule, kus laiali minnakse. Lipud liiguvad aurühmade saatel Vabadusplatsil Estoniasse, kus nad auvahide valve all kontsertsaali paigutatakse.

Kell 16. Pidulik aktus Estonia kontsertsaalis, kus muu hulgas Tallinna maleva tegevuse ülevaatega esineb Tallinna maleva pealik kl.-lt. F. Pinka.

Kell 20. Raut Estonias, millest peale külaliste suurel arvul Tallinna malevasi osa võtab.

Esmaspäeval, 16. novembril.

Kell 18. Läti kaitseliidu delegatsiooni ärasaatmine Balti vaksalis.

Teisipäeval, 17. novembril.

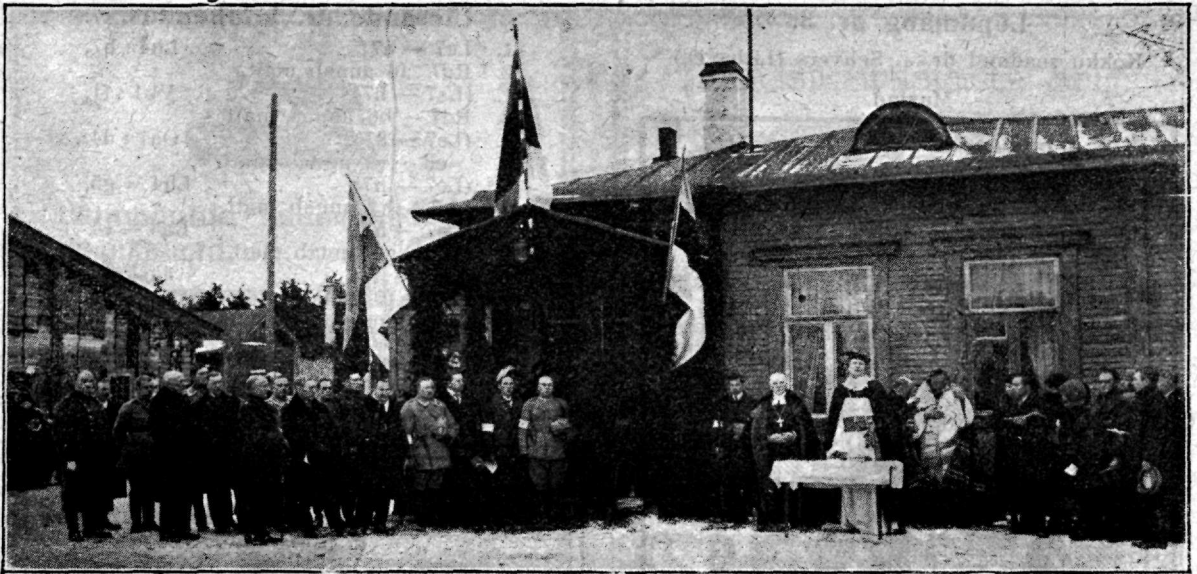
Kell 12. Soome kaitseliidu delegatsiooni ärasaatmine sadamas.

Võru malevlased!

Teie aastapäeva puhul tahab järgmine „Kaitse Kodu!“ nr. 4 osa oma veergudest pühendada eriliselt teile.

Naiskongress ja kaitseliit.

III Eesti ülemaaline naiskongress, mis hiljuti Tallinnas ära peeti, avaldas oma seisukoha kaitseliidu suhtes järgmises resolutsioonis:

Tallinna maleva Kopli malevkonna kodu avamine ja sisseõnnistamine piiskop Kukke ja mitropoliit Aleksandri poolt 8 nov. 1925. a.

„Naiskongress tunnistas tun- givaks vajaduseks kodukaitsetöös kõige jõuga kaitseleiiduga koos töötada ja kutsus seepärast kõiki Eesti naisi üles kodu kaitseks ühi- nema ja kõiki oma jõude Eesti riigi kaitseks koondama.“

Taeblast. Pühapäev, 1. november, kujunes II Haapsalu malevkonna Taebbla kompanii pidupäevaks. Tähendatud päeval kell 2 kogunesid ligi 80 Taebbla kaitsemalevlast Lääne-Nigula kiriku juure, et paraadist osa võtta ja oma pühalik töötus — isamaale truuks jääda — ära anda. Paraadil esinesid kõnedega Lääne maleva pealik kapten Vaiden, kapten Terrav ja maak-valitsuse esimees hra R. Saar.

Peale paraadi oli seltsimajas Kirimäel pidu- õhtu, kus kaitseleidu tegelaste poolt näidend „Õnn ja töö“ ette kanti.

Üldse jätsid paraad ja piduõhtu hea mulje ning said rahva poolt hulgalise osavõtu osaliseks.

P. M.

Kaitseleidu Kopli malevkonna kodu sisse- õnnistamine.

Pühapäeval, 8. skp., kl. 13 oli Koplis Bek- kerit tehases nr. 12 kaitseleidu Kopli malevkonna kodu sisseõnnistamine, millest riigivanem J. Jaakson, riigikogu esimees A. Rei, kohtuminister Gabrel, sõjaministri esitaja kolonel Siimon, Tal- linna maleva pealik F. Pinka ja malevkondate ja teiste organisatsioonide esitajad osa võtsid. Vaimulikku talitust toimetasis piiskop J. Kukke praost Mohrfeldi kaasteenimisel ja mitropoliit Aleksander, kes oma sütitavates kõnedes kaitse- leidu ja nende kodude loomise tähtsust alla kriip- sutasid. Peale vaimulikku talitust, mida kaunis-

tasid laulu- ja malevkonna pasunakoor, tõmmati riigilipp vardasse.

Sellele järgnesid paraad, aktus, eine ja pere- kondlik koosviibimine. —ba.

Male.

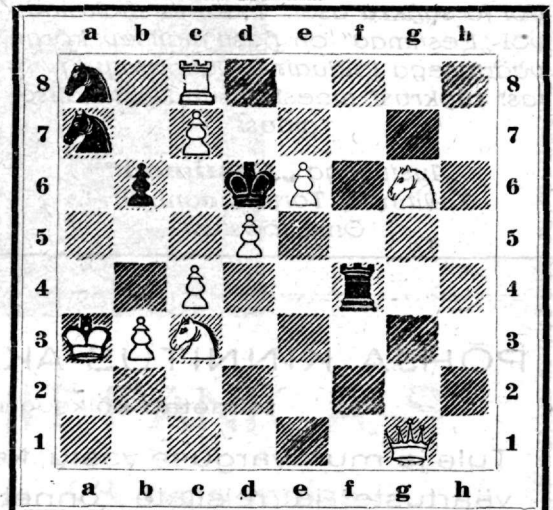
Toimetaja A. Burmeister.

Ülesanne nr. 3.

Kokku seadnud Martin Villemson (Pärnus).

„Kaitse Kodu!“ originaal.

Mustad.

Valged.

Valged: Ka3, Lg1, Vc8, Rc3 ja g6, Eb3, c4, c7, d5, e6.

Mustad: Kd6, Vf4, Ra7 ja a8, Eb6.

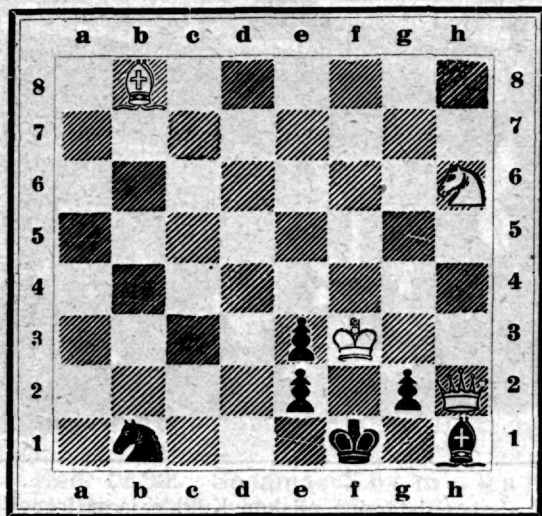
Valged algavad ja annavad matt kahe samu- muga.

E = ettur = sõdur.

Lõpumäng nr. 3.

Kokku seadnud dr. J. Sehvers (Liibavis.)

Mustad.

Valged.

Valged: Kf3, Lh2, Ob8, Rh6.

Mustad: Kf1, Oh1, Rb1, Ee2, e3 ja g2.

Valged algavad ja võidavad.

Trükivea õiendus: „Kaitse Kodu!“ nr. 2 on maleosas ülesandes nr. 2 f2 ruudul trükitud must ettur, peab olema valge ettur.

Kaupmehed ja perenaised, silmaid siia!

Ärge ostke kallist võid. Ostke mee- ja šokoladivõid „Eestimaa“, mis täidab või ja suhkru aset. Mee- ja šokoladivõi „Eestimaa“ on hästi maitsev, kõrge väärtusega toiduaine, valmistatud puhtast suhkrust, meest ja sündsast maitseainest.

Austusega „Eestimaa“
Tallinn, S. Tartu maanl. Nr. 1.
Oma tööstus.

Ülesande nr. 1 lahendus.

1. Le7 — h7!	Lh4 : h7,
2. Rd7 : f6 annab matt,	
1. (Le7 — h7),	Vb1 : f1,
2. Rd7 — b6 annab matt.	
1. (Le7 — h7),	Oa1 : d4,
2. e3 — e4 annab matt.	
1. (Le7 — h7),	Lh4 — g5,
2. Lh7 — h1 annab matt.	
1. (Le7 — h7),	Ra3 — c4,
2. Of1 — g2 annab matt.	
1. (Le7 — h7),	ükskõik,
2. Lh7 — f5 annab matt.	

Lipu ohverdamine. Kolm puhast ja ökonoomilist matiseisu!

Õiged lahendused saatsid: A. Rohvald, V. Mikenas, S. Levitski ja R. Pärnpuu (Tallinnast), Martin Villemson (Pärnust).

Le Coq

NÕUDKE

LE COQ'i

PILSENI,

GLADIATOR

JA

DOMBRÄU

OLUT.

TALLINNA LADU

S. KLOOSTRI TÄN. NR. 18.

TELEF. 17-52; 27-30.

PÕHJA KINNITUS-AKTSIA-SELTS, TALLINNAS

toimetab kõiksugu varanduste kinnitust:

Tule ja murdvarguse vastu, kaubaveo (transport) veoabinõude, väärtuste ja reisijate õnnetuste ja koduloomade kinnitus.

Peakontor: Tallinnas, Suur Karja tän. Nr. 20

Telegrammi aadress: Põhjatuli Kõnentraat Nr. 1007

Agendid igas linnas, alevis ja maakonnas.

Paljunõutud kuulsamad õmb-
lusmasinad on:

**Naumann, Pfaff, Vesta,
Gritzner, Astra ja Clara.**

Kudumismasinad:

Valter — Gloriosa.

Koorelahutajad j.n.e.

Müük ka järelmaksuga.

Kr. Saar ja Ko.

Pealadu Tallinnas, Estonia puiestee 27, ja abikauplused:

Tartus, Raatuse tän. 2,

Rakveres, Tallinna tän. 13,

Jõhvis, Turuplats 1.

[Muusikariistade äri **KANNEL**

Tallinn, Raekoja plats 13

: (Apteegi tänava nurgal) :

Müük vastutusega:

Gitarri,
mandoliine,
kandleid
tuntud
headuses.
Vask puhk-
pille.

Klarnette,
flööte,
väikesi ja
suuri
trumme,
lootspille.

Grammofonid ja plated.

Viulipoognad, kasfid ning kõik
pillide osad kui ka nende keeled.

**Kõikide pillide
parandustööde vastuvõtmine.**

TALLINNA KREDIIT PANK, A.-S.

Asutatud 1907. a.

Tallinn, S. Karja tän. Nr. 23, oma majas.

Osakonnad: Haapsalus, Narvas ja Nõmmel.

Korrespondendid kõigis maakonnalinnades ja tähtsamates alevites.

Kõnetraadid: juhatus 12-49, kontor 4-36, 5-47, 19-64.

Kõige parem spordi-
abinõude ostukoht
on

spordiäris
Resev-Resel

Toompuiestee 19, Tallinnas
Kõnetraat 20-19.

Tähelepanemiseks
kõigile sõjaväelastele ja
kaitseliitlastele!

Jaan Ant'i

vormimütsitööstus
S. Roosikrantsi tän. nr. 16,
Tallinnas,

soovitab sõjaväe, kaitseliidu ja koo-
liõpilaste vormimütsi. Samuti ka
igasugu teisi mütsi ja kübaraid.
Malevkondadele suur hinnaalandus.
Austusega **Jaan Ant'i** vormimütsi
tööstus S. Roosikrantsi 16, Tallinnas.

J. FREYBACH'i

masinakauplus,

Tallinn, Niguliste 11.

Tel. 15-30.

Soovitab

Belgia originaal
F. N. browning-
püstoleid, ja-
hipüsse ja
padru-
neid.

Kaitsemalevatele Ameerika
Colti vabriku ker-
geid kuulipildujaid. :-

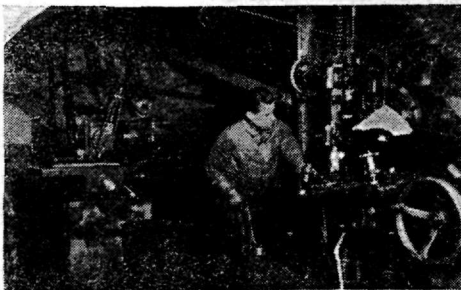
Proovid vaatamiseks
alaliselt ladus. :-

TALLINNA
VIILIVABRIK

Asut. 1873. a.

Tallinnas, Vana Posti t. 11, kõnetr. 12-78.

Viiliraumise masinad.

Kõige täielikum ja suurem
viilide ladu Eestis.

Sealsamas vanade viilide ülesraimine.

I Tallinna matusetalitussäri
asub nüüd

Vene uul. nr. 10

postimaja vastas, kõne-
traat 6-98

(enne Lai uul. nr. 2).

Äri võtab enda peale matuseid
ja surnute ärasaatmisi, üürib välja
surnu- ja pärjavankreid.

Ladus on suures valikus
igasuguseid puusärke, metall-
pärgi, pärjakapsleid, pärjalinte,
surnuriideid j.n.e.

Austusega

J. Sakeus.

E. Günther

Tallinn, Kuninga tän. 8.
Kõnetr. 15-99.

Tartus, Kaubahoov 26.
Viljandis, Tartu tän. 9.

Maalri- ja tiseritarbeid, keemia-, kosmeetika-, tualett-, kummi- ja rohukaupa, vürtsi-, õlisid ja muud kaupad sel alal.

E. Günther'i uus must värv, kingakreem, nahamääre, poonimis-vaha, „Egalin“, metalli puhastamise vedelik.

Müük suurel ja väikesel arvul.

Meesterahva rätsepaäri

M. Andreesen

Tallinn, Rataskaevu t. 14-4,
kõnetr. 17-54.

* *
*

Olen saanud Inglismaalt kõiki talvehooajaks tarvisminevaid meesterahva palitu-, modern ülikonna-, fraki- ja smokingriideid, kasukanahku ja kraesid.

KONDIITRIÄRI H. FEISCHNER,

TALLINN, HARJU 45,

KÕNETRAAT 19-50,

võtab tellimisi vastu

tortide, kookide, pirukate, küpsiste,
jäätise jne. peale.

Ei saa jagu!

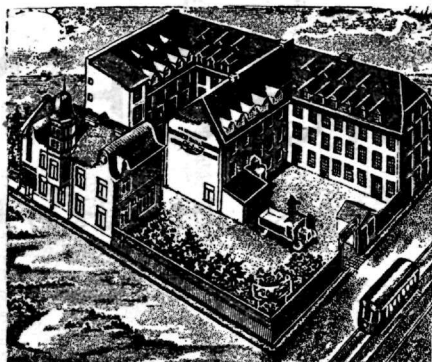
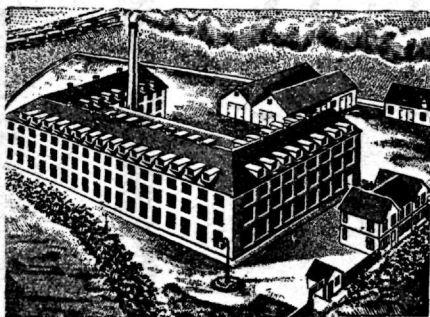
UNION →

Ühendatud Saapa- ja Nahavabrikud, A.-S.

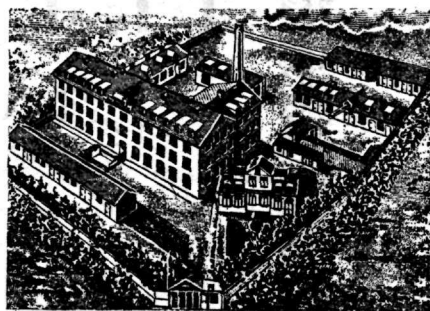
Tallinn.

Nahavabrik „Sakala“ Rakveres.

Saapavabrik „Estoking“ Tallinnas.

Nahavabrik „Eestimaa“ Tallinnas.

Kaitse-

Estoking
Tallinn

märk.

soovitab oma saapavabr. „ESTOKING“ jalanõusid, missugused on väljaspool võistlust oma nägususe, vastupidavuse kui ka hinna poolest.

Põllumajandusline Keskühisus „Estonia“

Tallinn, Jaani tänav 6.

Tel.aadr. ZENTRESTONIA

Eesti ühistegeline või
väljaveo keskkorraldus.

Ostab oma liikmetelt ja võõrastelt
eksport- ja siseturu-võid,
juustu ja muid
piimasaadusi.

Müüb igasugu meiereitarbeid, masinaid,
piimaproovimisabinõusid, õlikookisid, kliisid.

Eesti Mehaanilise Puutööstuse Aktsiaselts

A. M. Luther Tallinnas

Valmistab:

Mööblit,	Vineer-aktimappe,
Vineer-kartonge,	Vineer-käsitrumleid,
Vineer-kohvreid,	Vineer-toolipõhju,
Vineer-kooliraniisaid,	Vineer-platesid,
	Vineer-labidaid jne.

Müügikohad:

Tallinnas, Vana Posti t. 9. Kõnekr. 6-10
Tartus, E. V. Jürgens'i juures, Vana t. 17
Valgas, P. Saaretok'i juures, Kesk t. 15
Petseris, E. Nassar'i juures, kaubareas

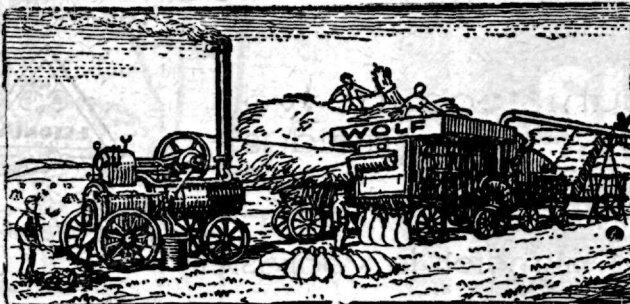
Viljandis, R. Eitelberg'i juures
Võrus, J. Kiesler'i juures, Tartu tän. 11
Rakveres, Roman Jürgens'i juures
Pärnus, J. D. Ammende juures

Meie masinate ostjatele!

Soovitame ikka ja alati, kui esimeste väljamaa erifirmade peaesitus, oma rikkalikust ladust prima masinaid karanteeritult, võimalikult odavate hindadega ja maksutingimistega.

Lokomobiile ja peksumasinaid R. Wolf, Magdeburg-Buckau ja Rich. Garrett & Son-Leiston.

Mootoreid ja peksumasinaid Massey, Harris, Witte, Drott, Deutz, Gloria ja Weipert-Heilbronn (viimastest on mitmed tuhanded Eestimaal töötamas).

Tuulamis- ja sorteerimismasinaid paljudelt kodu- ja väljamaa tööstustelt.

Tööstusmasinaid iga tööstuse jaoks.

Sahku, originaal „Heiligenbeil“ ja „Tegur“ ja teisi.

Oma töökodadest oma tööstuse saadusi: vedruäkkeid, heinamaa-äkkeid ja sahanasid. Alaline väljapanek kõikidest masinatest on uues suures väljapanekutesaalis

Väike Tartu maantee nr. 9.

Kaubandus-tööstuse aktsiaselts

W. SCHNEIDER & Ko.

Tallinnas, Estoonia puistest 19.

Tartus, Raatuse tänav 13.

Täielikum büroomasinate ladu.

Ameerika esimese klassi kirjutusmasinad

Paremad arvutusmasinad: KUHRT, RECORD, MULDIVO ja isekirjutaja kokkuarvamismasin PORTABLE.

Paljundamisaparaadid (rotaatorid) ELLAMS.

Numeraatoreid, schapirograaf-paelad, kirjutusmasina lindid, vahapaber, söepaber ja teised büroomasinate tarbed.

V^d Loun & Schitikov,

Niguliste tän. 18.

Tallinn

Tel. 13-37.

EESTI RAHVAPANK

(ÜHISTEGELINE KESKPANK)

Tallinnas, S. Karja t. 19, oma majas. Telef. 2-02 ja 28-29.

Võtab raha hoiule ühingutelt ja ka eraisikutelt ning asutustelt ja maksab $7\frac{1}{2}$ — 12⁰/₀ aastas.

Annab laenusid välja ühistegeliste asutustele.

Toimetab rahasaatmisi ja sissenõudmisi ning teisi pangatoimetusid oma korrespondentide kaudu kõikides kodumaal linnades ja alevites.

Korraldab riikliste laenude andmist asunikkuudele ja kalameestele.

Arvete seis 1. nov. 1925. a. Mk. 290.908.973.71

Juhatus.

KOMMERTS PANK

Tallinn, Suur Karja tän. 15.

Telegr. aadress: „Kommertspank“

Kõnetr.: 986 — üldine

989 — juhatuse kabinett

29-61 — välisv., ink. os. ja kassa

Pank võtab raha hoiule, annab välja laenusid ja toimetab kõik-sugu pangaooperatsioone kodu- ja väljamaal.

Panga juhatus.

Õppustel,
harjutustel,
rännakutel,
rännakutel

suitsetab Eesti kaitseliitlane ainult
paberosse:

„Kabaree“, „Suleika“,
„Shimmy“ ja „Kolm“.

ASTORIA, A/S.,

on suurim Eesti kapitaliga
töötav tubakatehas.

Tuntud ja lugupeetud
üle maa.